

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESISKO ZINĀTŅU KATEDRA

ATBILDĪBU MĪKSTINOŠIE APSTĀKĻI

BAKALaura DARBS

Autors: Vladimirs Mišins

Studenta apliecības Nr.: vm08049

Darba vadītāja: Dr.iur., profesore Valentija Liholaja

RĪGA 2019

SATURS

ANOTĀCIJA.....	3
ANNOTATION.....	4
IEVADS.....	5-6
1. KRIMINĀLATBILDĪBU MĪKSTINOŠO APSTĀKĻU VĒSTURISKAIS ATSPUGUĻOJUMS KRIMINĀLTIESĪBĀS.....	7-12
2. ATBILDĪBU MĪKSTINOŠO APSTĀKĻU RAKSTUROJUMS LATVIJĀ UN ĀRVALSTĪS.....	13-14
2.1. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Latvijas Republikā.....	14-23
2.2. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Igaunijas Republikā.....	23
2.3. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Krievijas Federācijā.....	23-25
2.4. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Baltkrievijas Republikā.....	25-26
3. ATBILDĪBU MĪKSTINOŠO APSTĀKĻU ATSPUGUĻOJUMS PRAKSĒ.....	28
3.1. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūts pirmās instances tiesā.....	28-29
3.2. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūts apelācijas instances tiesā.....	29-47
3.3. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūts kasācijas instances tiesā.....	47-52
KOPSAVILKUMS.....	53-54
IZMANTOTĀ LITERATŪRAS AVOTU SARAKSTS.....	55-62
DOKUMENTĀRĀ LAPA.....	63

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir “Atbildību mīkstinošie apstākļi”. Izvēlētās tēmas aktualitāti nosaka tas, ka no pareizas atbildību mīkstinošu apstākļu izpratnes ir atkarīga adekvāta soda mēra noteikšana, ņemot vērā, ka, atbilstoši Krimināllikuma 46. panta trešajā daļā norādītajam, pie soda mēra noteikšanas izvērtējami tikai atbildību mīkstinoši un atbildību pastiprinoši apstākļi. Tai pat laikā vērojama atšķirīga tiesu prakse, izskatot lietas pirmās instances un apelācijas instances tiesās un interpretējot Krimināllikuma 47. panta pirmajā daļā norādītos atbildību mīkstinošos apstākļus, kā arī saskaņā ar šā panta otro daļu atzīstot par atbildību mīkstinošiem tādus apstākļus, kuri nav norādīti likumā un kuri ne vienmēr atbilst likumā norādīto atbildību mīkstinošo apstākļu jēgai.

Bakalaura darba mērķis ir, balstoties uz krimināltiesību teorijas atziņām, judikatūru un tiesu praksi, izpētīt Krimināllikuma 47. panta pirmajā daļā norādīto atbildību mīkstinošo apstākļu satura interpretāciju, apzināt, kādi apstākļi visbiežāk tiek atzīti par atbildību mīkstinošiem šā panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā, noskaidrot vēsturisko pieeju un citu valstu pieredzi šā jautājuma risināšanā, lai izdarītu secinājumus par atbildību mīkstinošo apstākļu pilnveidošanas nepieciešamību.

Darba gaitā tiek analizēti nacionālie un ārvalstu tiesību akti, juridiskā literatūra, kā arī dažādu instanču tiesu nolēmumi.

Atslēgvārdi – apsūdzētais; atbildību mīkstinošie apstākļi; noziedzīgs nodarījums; sods; tiesas izmeklēšana.

ANNOTATION

The subject of this bachelor's thesis is “Mitigating circumstances”. The topicality of the selected subject is determined by the fact that the proper choice of penal measures depends on a correct understanding of mitigating circumstances, considering that, according to the third paragraph of Article 46 of the Criminal Law, only mitigating and aggravating circumstances should be assessed when determining penal measures. At the same time, the observable judicial practice varies when considering first instance and appeal court cases and interpreting mitigating circumstances specified in the first paragraph of Article 47 of the Criminal Law, as well as, in accordance with the second paragraph of the same article, recognising circumstances as mitigating when they are not specified in the law and do not always correspond to the meaning of mitigating circumstances specified by the law.

The goal of this bachelor's thesis is to research the interpretation of the content, addressing mitigating circumstances in the first part of Article 47 of the Criminal Law based on the findings of criminal law theory, case law and judicial practice, to ascertain what circumstances are most often recognised as mitigating in accordance with the procedure set out in the second paragraph of the same article, to determine the historical approach, and the experience of other countries in addressing this issue in order to draw conclusions about the necessity of improving the procedure for determining mitigating circumstances.

In the course of this research, national and foreign law, legal literature, as well as court decisions of various instances are analysed.

Key terms – the accused; mitigating circumstances; crime; punishment; judicial investigation

IEVADS

Bakalaura darba autors zinātniskajam pētījumam ir izvēlējis tēmu “Atbildību mīkstinošie apstākļi”, jo, lai arī minētā jautājuma būtība ir pētīta, vienmēr paliek jautājumi, kas prasa pētniecību un analīzi zinātniskajā līmenī. Lai pamatotu bakalaura darba tēmas aktualitāti mūsdienās, ir nepieciešams noskaidrot, kā atbildību mīkstinošo apstākļu institūts tika attīstīts vēsturiski, parādīt, kā tas tiek izmantots praktiskajā nozīmē, norādīt uz iespējamām nepilnībām un kļūdām, kā arī izanalizēt, kādēļ šīs kļūdas un nepilnības tiek pieļautas praksē tiesu nolēmumos dažādu līmeņu tiesu instancēs.

Darbā tiek pētīti un analizēti tēmas teorētiskie un praktiskie jautājumi, kas vērsti uz izvirzītā mērķa sasniegšanu - balstoties uz krimināltiesību teorijas atziņām, judikatūru un tiesu praksi, izpētīt Krimināllikuma 47.panta pirmajā daļā norādīto atbildību mīkstinošo apstākļu satura interpretāciju, apzināt, kādi apstākļi visbiežāk tiek atzīti par atbildību mīkstinošiem šā panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā, noskaidrot vēsturisko pieeju un citu valstu pieredzi šā jautājuma risināšanā, lai izdarītu secinājumus par atbildību mīkstinošo apstākļu pilnveidošanas nepieciešamību.

Lai sasniegti darba mērķi, tiek izvirzīti šādi uzdevumi:

- 1) izpētīt atbildību mīkstinošo apstākļu regulējumu tiesību aktos, kas bija spēkā Latvijas teritorijā 20.gadsimtā;
- 2) sniegt atbildību mīkstinošo apstākļu raksturojumu Krimināllikumā, krimināltiesību teorijā un judikatūrā;
- 3) veikt salīdzinošo analīzi par atbildību mīkstinošo apstākļu regulējumu ārvalstīs;
- 4) analizēt atbildību mīkstinošo apstākļu izpratni un piemērošanu tiesu praksē.

Izvirzītā mērķa sasniegšanā bakalaura darbā tiek izmantotas tādas zinātniskās pētniecības metodes kā – 1) vēsturiskā; 2) analītiskā; 3) salīdzinošā; 4) deduktīvā.

Bakalaura darba struktūra sastāv no ievada, trim nodaļām un septiņām apakšnodaļām, kopsavilkuma, kurā ir atspoguļoti autora atziņas, secinājumi, priekšlikumi, izmantotās literatūras un avotu saraksta.

Pirmajā nodaļā tiek pētīts, kā vēsturiski veidojās un attīstījās atbildību mīkstinošo apstākļu institūts krimināltiesībās.

Otrajā nodaļā tiek noteikta atbildību mīkstinošo apstākļu institūta būtība

mūsdienu normatīvajos aktos Latvijas Republikas teritorijā, tiek izklāstīti tiesību zinātņu speciālistu viedokļi, kas saistīti ar pētījuma jautājumiem, kā arī, izmantojot salīdzinošo metodi, tiek parādīts, kā darbā izskatāmais jautājums tiek reglamentēts ārvalstu normatīvajos aktos.

Trešajā nodaļā tiek analizēti triju instanču tiesu nolēmumi, tādējādi parādot, kādā veidā praksē tiek risināts jautājums par atbildību mīkstinošo apstākļu konstatēšanu un ietekmi uz soda mēra noteikšanu. Analīzei tiek izvēlēti tieši triju instanču tiesas nolēmumi, jo tas praktiskajā līmenī parāda, kā un kādā veidā atbildību mīkstinošie apstākļi tiek piemēroti dažādās tiesu instancēs.

Kopsavilkumā bakalaura darba autors norāda uz tiesiskā regulējuma iespējamajām nepilnībām un attiecīgajiem risinājumiem, izdara savus secinājumus, kas izriet gan no teorijas pamatjautājumiem, gan no praktiskajiem jautājumiem, kā arī piedāvā savu redzējumu jeb priekšlikumus.

Izmantotās literatūras un avotu sarakstā tiek norādīti tiesību zinātņu speciālistu pētnieciskie darbi, normatīvie akti, interneta resursi, tiesu nolēmumu teksti, kas palīdzēja darba autoram minētā bakalaura darba izstrādāšanas un uzrakstīšanas procesā.

1. KRIMINĀLATBILDĪBU MĪKSTINOŠO APSTĀKĻU

VĒSTURISKAIS

ATSPOGUĻOJUMS KRIMINĀLTIESĪBĀS

Lai darbā tiktu izmantota tāda pētniecības metode kā vēsturiskā, autora ieskatā ir svarīgi noskaidrot, tieši kādos normatīvajos aktos parādās darbā pētāmais institūts, kā tas attīstās vēsturiski un kādā nolūkā.

Izpētot literatūras avotus, jāsecina, ka kopš 1845. gada līdz šodienai, darbā izskatāmais jautājums ir reglamentēts septiņos normatīvajos aktos. Autora prāt, no vēsturiskās metodes aspekta un, ņemot vērā hronoloģisku pieeju, lietderīgi atbildību mīkstinošos apstākļus būtu uzsākt pētīt no *1845. gada Krievijas impērijas Nolikuma par sodiem*. Norādītajā normatīvajā aktā atbildību mīkstinošo apstākļu institūts ir aprakstīts 140. pantā, kurā ir uzskaitīti deviņi atbildību mīkstinošie apstākļi. Tātad, “Par apstākļiem, kuri lielākā vai mazākā mērā samazina (mīkstina) vainu, tajā skaitā arī sodu, tiek atzīti – 1) kad vainīgais labprātīgi, un pirms viņš tiek atzīts par aizdomās turēto, ierodas tiesā vai pie vietējā vai cita priekšnieka un pilnīgi, vaļsirdīgi ar nožēlu atzina savu vainu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā; 2) ja vainīgais, jau pēc tam, kad viņš tika atzīts par aizdomās turēto drīzumā, bez neatlaidības, pirmais pratināšanas laikā atzina savu vainu noziedzīgā nodarījumā izdarīšanā; 3) ja vainīgais, bez novilcināšanās, savlaicīgi, kā arī ar pilnu vaļsirdību norādījis visus noziedzīgā nodarījumā iesaistītos dalībniekus; 4) ja noziedzīgs nodarījums izdarīts vieglprātības, plānprātības, muļķības dēļ un šo apstākli ir izmantojuši citi dalībnieki, lai iesaistītu viņu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā; 5) ja noziedzīgs nodarījums izdarīts aiz stipra uzbudinājuma, kas saistīts ar apvainojumiem, aizskārumiem vai citiem apstākļiem, ko vainīgajai personai ir izdarījis vai gribējis izdarīt iespējamā noziedzīgā nodarījuma upuris jeb cietušais; 6) ja vainīgais šī noziedzīgā nodarījumā izdarīšanā tika iesaistīts, būdams pārliecināts, pavēlēts vai cita cilvēka piemēra dēļ, kuram pēc dabas vai pēc likuma bija augstākā, stipra vara pār vainīgu; 7) ja vainīgais noziedzīgu nodarījumu ir izdarījis vienu reizi un sakarā ar to, ka viņam nebija līdzekļu pārtikai un darbam; 8) noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī vainīgais izjuta patiesu nožēlu pret nozieguma upuriem, un tādēļ nav izdarījis kaitējumu, pie tam, ja vainīgais noturējies no kaitējuma nodarīšanas kādu savu līdzdalībnieku; 9) ja vainīgais noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī mēģināja atlīdzināt cietušajiem kaitējuma kompensāciju par nodarītajām sekām”. Minētā likuma 141. panta noteikumi nosaka, ka

“Tiesa, ņemot vērā visus 140. pantā iepriekš uzskaitītos atbildību mīkstinošos apstākļus vai ņemot vērā arī citus noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas apstākļus, var noteikt mazāku sodu likumā noteiktajā kārtībā.”¹

Secināms, ka iepriekš norādītajā normatīvajā aktā ir saskatāma līdzīgā aina ar tiem atbildību mīkstinošiem apstākļiem, kas ir uzskaitīti mūsdienu KL 47. panta pirmajā daļā, respektīvi, *1845. gada Krievijas impērijas Nolikumā par sodiem* ir uzskaitītas konkrētās apsūdzētā darbības, kuras ir ņemamas vērā pie soda noteikšanas tiesā un kuras ir par pamatu soda mīkstināšanai.

Ņemot vērā hronoloģisku pieeju, nākamais normatīvais akts, kas būtu apskatāms, pētot jautājumu par atbildību mīkstinošo apstākļu institūta aktualitāti vēsturiskajā aspektā, ir *1903. gada Krievijas impērijas Sodu likumi*.

Šajā kodifikācijā atbildību mīkstinošo apstākļu institūts kā tāds nav minēts, tas ir, nav norādīta atbildību mīkstinošo apstākļu definīcija un nav norādīti kā tādi atbildību mīkstinošie apstākļi. Ir secināms, ka *1903. gada Krievijas impērijas Sodu likumos* ir uzskaitīti pamati jeb priekšnoteikumi, pamatojoties uz kuriem, konstatējot, ka apsūdzētais pelna saudzību, nevis konstatējot apsūdzētā darbībās atbildību mīkstinošos apstākļus, tiesa var samazināt apsūdzētajiem sodu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Iepriekš norādītie pamati jeb priekšnoteikumi ir norādīti šā likuma 6. nodaļjuma “Sodu mīkstināšana un pārvēršana” 53. pantā, kur ir uzskaitīti konkrēti soda veidi – no kura soda veida uz kuru soda veidu ir samazināms vai pārkvalificējams konkrēts noziedzīga nodarījuma veids.²

Salīdzinot *1845. gada Krievijas impērijas Nolikumā par sodiem* norādītos apstākļus ar *1903. gada Krievijas impērijas Sodu likumos* ietverto regulējumu, secināms, ka pirmajā normatīvajā aktā detalizēti un precīzi ir norādīts bakalaura darbā analizējamais institūts, kas ir līdzīgs mūsdienu KL 47. panta pirmajā daļā norādītajiem atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Savukārt *1903. gada Krievijas impērijas Sodu likumos* ir uzskaitīti tikai un vienīgi gadījumi, priekšnoteikumi jeb principi un pamati, kad apsūdzētajiem sods par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir samazināms, kā arī norādīts, uz kādu soda veidu tas ir samazināms, kur varētu saskatīt līdzību ar KL 46. panta trešajā daļā norādītajiem *Soda noteikšanas vispārīgiem principiem*.

¹ Sodu likumi par krimināliem vai pārmācīšanas sodiem. Rīga: Dienas lapas apgāds, 1894, 34.-35. lpp. Pieejams: <http://www.history.ru/content/view/114/87/1/2/> [aplūkots 14.03.2019.]

² 1903. gada 22. marta Sodu likumi. Rīga: 1930, 22.-23. lpp.

Nākamais normatīvais akts, kam jāpievērš padziļināta uzmanība, veicot vēsturisku pētījumu par bakalaura darbā izskatāmo jautājumu, ir *1933. gada 24. aprīļa Sodū likums*.³

Jānorāda, ka *Sodū likuma pirmās nodaļas Sestā nodaļuma 52.-57. panti* regulēja jautājumus par sodū mīkstinašanu vai pārvēršanu vieglāk izciešamā sodā apstākļu dēļ, kuri likumā nosaukti par vainu pamazinošiem. Tātad, autora ieskatā, *1933. gada 24. aprīļa Sodū likuma 52. -57. panta* noteikumos nemaz nav norādīts tāds insitūts kā *Atbildību mīkstinošie apstākļi*, un tie kā tādi nav uzskaitīti.

Ņemot vērā *1933. gada 24. aprīļa Sodū likuma* iepriekš norādītajos pantos ietvertos apsvērumus un argumentus, jāsecina, ka tie faktiski ir identiski *1903. gada Krievijas impērijas Sodū likumos* uzskaitītiem pantiem, kuros ir norādīti tikai un vienīgi gadījumi, priekšnoteikumi un pamati, kad un, pamatojoties uz kuriem priekšnoteikumiem jeb principiem (nevis nodibinātajiem atbildību mīkstinošiem apstākļiem) konkrētajā gadījumā apsūdzētajiem sods par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir samazināms, kā arī ir norādīts, uz kādu soda veidu tas ir samazināms. Vienīgais atšķirīgs aspekts *1933. gada Sodū likumā* ir tas, ka tajā, atšķirībā no *1903. gada Krievijas impērijas Sodū likumos* ietvertajiem argumentiem, vairāk un detalizētāk ir uzskaitīti gadījumi par noziedzīgajiem nodarījumiem, kurus izdarījušas nepilngadīgās personas, uzmanību pievēršot noziedznieka vecuma kategorijām, kad un kuros gadījumos sodū ir iespējams samazināt, kā arī uz kurām iestādēm minētās personas ir pārvietojamas un no kāda uz kādu sodū ir aizstājams personai piemērotais sods, nodibinot atbildību mīkstinošo apstākļu esamību.⁴

Pēc Latvijas Republikas okupācijas 1940. gada 17. jūnijā⁵ spēku ir zaudējuši tajā laikā spēkā esošie *1933. gada 24. aprīļa Sodū likuma* noteikumi, un Latvijas Republikas teritorijā no PSRS puses tika ignorēti Latvijas Republikas likumi.⁶ Respektīvi, Latvijas Republikas okupētajā teritorijā ar 1940. gada 26. novembri tika ieviests KPFSR 1926. gada kriminālkodekss, kas papildināja un pilnveidoja iepriekšējo 1922. gada KPFSR kriminālkodeksu daļā par sodiem un sodū veidiem.⁷

³ Sodū likums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936; Ducmanis K., 1933. gada 24. aprīļa Sodū likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem. Rīga, 1933, 28.-29. lpp.

⁴ Mincs P., Ehlers H., Jakobi P., Lauva J. 1933. gada 24. aprīļa Sodū likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīgā, 1934, 25.-28. lpp.

⁵ Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006, 51. lpp.

⁶ Latvijas okupācija (1940) Pieejams: [https://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_okupacija_\(1940\)](https://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_okupacija_(1940)). [aplūkots 15.03.2019.]

⁷ Кузнецова Н.Ф., Тяжкова И.М. Курс уголовного права. Том 2. Общая часть. Учение о преступлении. Москва: “Зерцало-М”, 2002, с. 19.

KPFSR 1926. gada kriminālkodeksā⁸ atbildību mīkstinošo apstākļu uzskaitījums ir sniegts 48. pantā, kurš noteic, ka, nosakot sociālās aizsardzības mēru noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā par atbildību mīkstinošu apstākli tiek ņemti vērā: “a” – ja inkriminētais personai noziedzīgs nodarījums izdarīts, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās robežas tajos gadījumos, lai aizsargātu Padomju varas intereses, revolucionāru tiesību kārtību, aizstāvot savas vai citas personas ar likumu aizsargātās intereses; “b” – ja inkriminēto personai noziedzīgo nodarījumu izdarījis strādnieks vai darba zemnieks; “c” – ja inkriminētais personai noziedzīgais nodarījums izdarīts pirmo reizi; “d” – ja inkriminētais personai noziedzīgais nodarījums izdarīts, vadoties no motīviem, kas nav saistīti ar personiska labuma gūšanu vai citiem zemiskiem nodomiem; “e” – ja inkriminētais personai noziedzīgais nodarījums izdarīts draudu, spaidu, materiālas vai dienesta atkarības dēļ; “f” – stipra garīga pārdzīvojuma rezultātā; “g” – ja inkriminētais personai noziedzīgais nodarījums izdarīts bada, trūkuma, smagu personisku vai ģimenes apstākļu dēļ; “h” – ja inkriminētais personai noziedzīgais nodarījums izdarīts izglītības trūkuma, nezināšanas vai nejaušas apstākļu sakritības dēļ; “i” – ja inkriminēto personai noziedzīgu nodarījumu izdarījusi nepilngadīga persona vai persona grūtniecības stāvoklī”.⁹ Šajā kodifikācijā ietvertie noteikumi vēsturiskajā aspektā ir līdzīgi 1845. gada *Krievijas impērijas Nolikuma par sodiem* ietvertajiem. Tajos plaši un detalizēti ir norādīts atbildību mīkstinošo apstākļu loks, kā arī minēti apsvērumi, kuros gadījumos un kādēļ sods par izdarīto noziedzīgo nodarījumu ir samazināms.

Nākamais normatīvais akts, kam ir jāpievērš uzmanība, pētot bakalaura darbā izskatāmo jautājumu, ir 1958. gada likums “Par PSRS un Savienoto Republiku kriminālās likumdošanas pamatiem”. Norādītā likuma 33. panta pirmās daļas astoņos punktos ir uzskaitīti atbildību mīkstinošie apstākļi, proti, “Nosakot sodu, par atbildību mīkstinošiem apstākļiem, tiek ņemti vērā: 1) noziedzīga nodarījuma kaitīgo seku novēršana no noziedzīga nodarījuma izdarītāja puses vai nodarītā kaitējuma novēršana; 2) ja izdarītais noziedzīgais nodarījums ir izdarīts smagu personisko vai ģimenes apstākļu rezultātā; 3) ja izdarītais noziedzīgais nodarījums ir izdarīts draudu vai piespiešanas iespaidā vai materiālās vai citas atkarības dēļ; 4) ja izdarītais noziedzīgais nodarījums ir izdarīts stipra garīga uzbudinājuma iespaidā, ko radījušas cietušās personas

⁸ 1926. gada KPFSR kriminālkodekss. Oficiāls teksts ar pielikumiem un sistematizētiem materiāliem pantu kārtībā. Maskava: PSRS Tieslietu Tautas komisariāta Juridiskā izdevniecība, 1944.

⁹ Уголовный кодекс РСФСР 1926 года [Редакция_05.03.1926]. Pieejams: <https://ru.wikisource.org/wiki/> [aplūkots 18.03.2019.]

pretlikumīgas darbības; 5) ja noziedzīgais nodarījums ir izdarīts, aizstāvoties no sabiedriski bīstamām darbībām, kaut gan arī pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanas robežas; 6) ja noziedzīgo nodarījumu ir izdarījis nepilngadīgais; 7) ja noziedzīgo nodarījumu ir izdarījusi sieviete grūtniecības stāvoklī; 8) vaļširdīga atzīšanās vai pieteikšanās par vainīgu.”. Minētā likuma otrās daļas noteikumi nosaka, ka “Padomju Republiku Kriminālkodeksos var būt paredzēti citi atbildību mīkstinošie apstākļi” un trešās daļas nosacījumi noteic, ka “Nosakot sodu, tiesa var ņemt vērā arī citus, šajā likumā nenorādītos apstākļus”.¹⁰

Pārejot pie nākamā normatīvā akta – LPSR kriminālkodeksa ir jāatzīmē, ka tas ir stājies spēkā pavisam neilgi pēc 1958. gada likuma “Par PSRS un Savienoto Republiku kriminālās likumdošanas pamatiem” pieņemšanas un spēkā stāšanos, proti, pēc trim gadiem – 1961. gadā 1. aprīlī. Vienlaikus ir norādams, ka *LPSR kriminālkodekss* vēlāk tika uzskatīts par Latvijas kriminālkodeksu, ņemot vērā Latvijas Republikas Augstākās Padomes pieņemto lēmumu “*Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā*”, kas tika pieņemts un stājās spēkā 1991. gada 29. augustā, bet zaudēja spēku 1998. gada 11. novembrī.¹¹

LPSR (Latvijas) Kriminālkodeksa¹² 36. panta pirmajā daļā ir uzskaitīti tie paši atbildību mīkstinošie apstākļi, kas norādīti 1958. gada likuma “Par PSRS un Savienoto Republiku kriminālās likumdošanas pamatiem” 33. panta pirmajā daļā, jo šis likums bija obligāti jāpārņem Savienoto Republiku kriminālkodeksos, un kas zināmā mērā arī ir līdzīgi tiem atbildību mīkstinošiem apstākļiem, kas norādīti mūsdienu KL 47. pantā.

Beidzot analizēt atbildību mīkstinošo apstākļu institūta vēsturisko attīstību secināms, ka tā notikusi diezgan ilgstoši no 1845. gada līdz 1998. gadam, kad hronoloģiski tika pieņemti, stājās spēkā un zaudēja spēku dažādi normatīvi akti. Jāatzīmē, ka katru reizi, vēsturiski attīstoties, atbildību mīkstinošo apstākļu institūts tika papildināts ar konkrētajā laikā nepieciešamiem kritērijiem un apstākļiem, kas bez šaubām bija nepieciešami konkrētajā laikā un telpā, lai tādā veidā noteiktu atbildību mīkstinošo

¹⁰ Закон_СССР_от_25.12.1958_об_утверждении_Основ_уголовного_законодательства_Союза_ССР_и_союзных_республик. Pieejams: <https://ru.wikisource.org/wiki> [aplūkots 18.03.2019.]

¹¹ Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā: Latvijas Republikas Augstākās Padomes 29.08.1991. lēmums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=68772> [aplūkots 18.03.2019.]; Par Latvijas PSR normatīvo aktu piemērošanas izbeigšanu: LV likums. Latvijas Vēstnesis, 1998, Nr.317/320.

¹² LPSR 1961. gada kriminālkodekss. Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/18119693.pdf> [aplūkots 19.05.2019]

apstākļu esamību, kas bija par pamatu, lai samazinātu sodu apsūdzētajai personai.

2. ATBILDĪBU MĪKSTINOŠO APSTĀKĻU RAKSTUROJUMS LATVIJĀ UN ĀRVALSTĪS

Profesors Uldis Krastiņš Juridisko terminu vārdnīcā Soda mīkstinašanu definē šādi: “Vieglākā soda noteikšana par likuma sankcijā paredzēto, ko tiesa izdara, ievērojot personas vairākus vainīgā atbildību mīkstinošos apstākļus un viņa personību. Pastāvot šādiem apstākļiem, tiesa var arī tiesājamajam noteikt sodu, zemāku par minimālo robežu, kas par attiecīgo noziedzīgo nodarījumu paredzēts sankcijā. Ar augstākstāvošas institūcijas vai amatpersonas nolēmumu var likumpārkāpējam noteikto sodu samazināt. Savukārt termins *soda individualizācija* tiek nedefinēts kā *krimināltiesību princips*, kas nozīmē to, ka, nosakot sodu, tiesa ievēro nodarījuma raksturu un kaitīgās sekas, vainīgā personību un atbildību mīkstinošus un pastiprinošus apstākļus.”¹³

Definējot kriminālatbildību 2000. gadā, profesors U. Krastiņš norādīja, ka tā ir personai saskaņā ar likumu valsts vārdā tiesas uzlikts piespiedu pienākums par izdarīto noziedzīgo nodarījumu izciest sodu, kas saistīts ar viņas personiskās brīvības, atsevišķu tiesību vai mantiska rakstura ierobežojumiem¹⁴, kas atbilda tā laikā likumos noteiktajam. Tikai tiesas kompetencē ietilpa lemt jautājumu par soda noteikšanu vainīgajām personām. Savukārt saskaņā ar grozījumiem Kriminālprocesa likuma (turpmāk – KPL) 420. panta noteikumos, kas stājušies spēkā 2018. gada 20. jūnijā, arī prokuroram ir piešķirtas tiesības pabeigt kriminālprocesu, sastādot priekšrakstu par sodu vainīgajai personai, ja tiek izdarīts kriminālpārkāpums, mazāks smags vai smags noziegums.¹⁵

Tiesību zinātņu doktore, profesore Valentija Liholaja norāda, ka, nosakot sodu ir ņemami vērā, tajā skaitā, atbildību mīkstinošie apstākļi, taču dažreiz sods par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu personai, kuras darbībās konstatēti atbildību mīkstinošie apstākļi, tiek noteikts analogisks kā personām, kuru darbībās atbildību mīkstinošie apstākļi nav konstatēti.¹⁶ Profesores ieskatā atbildību mīkstinošie un atbildību pastiprinošie apstākļi ir nodalāmi un izvērtējami patstāvīgi.¹⁷ Tiesību zinātniece V. Puriņa pievienojas profesores viedoklim, tāpat uzskatot, ka tiesai, nosakot sodu, ir jāņem vērā atbildību mīkstinošie

¹³ Juridisko terminu vārdnīca. Autoru kolektīvs, Rīga: NORDIK, 1998, 238.-239. lpp.

¹⁴ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 78. lpp.

¹⁵ Kriminālprocesa likums. LV likums. Pieņemts 2005. gada 21. aprīlī. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=107820> [aplūkots 26.03.2019.]

¹⁶ Liholaja V. Par sodu taisnīgumu un samērīgumu. Jurista Vārds, 2014, Nr. 6 (806). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/263758-par-sodu-taisnigumu-un-samerigumu/> [aplūkots 08.05.2019.]

¹⁷ Liholaja V. Soda noteikšanas principi: likums un prakse. Jurista Vārds, 2006, Nr. 49. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/149555-soda-noteikšanas-principi-likums-un-prakse/> [aplūkots 08.05.2019.]

apstākļi un tas ir pamats vieglāka soda noteikšanai.¹⁸

Tiesību zinātņu doktors, zvērinātu advokāts Jānis Rozenbergs uzsver, ka ja tiesa konstatē, ka nav ievērots personas tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tad šis apstāklis ir vērā ņemams pie soda noteikšanas un ir pamats soda mīkstināšanai.¹⁹

2.1. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Latvijas Republikā

Latvijā atbildību mīkstinošo apstākļu institūts ir atspoguļots Krimināllikuma (turpmāk – KL)²⁰ 47. pantā, kurš ir sadalīts daļās un punktos. KL 47. panta pirmās daļas septiņos punktos ir norādīti tādi septiņi konkrēti apstākļi, kuri ir atzīstami par atbildību mīkstinošiem apstākļiem.

KL 47. panta otrā daļa nosaka, ka “Nosakot sodu, par atbildību mīkstinošu apstākli var atzīt arī citu ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu saistītu apstākli, kurš šajā likumā nav paredzēts”. Šeit jāatzīmē, ka šajā gadījumā tiesa vai prokurors var atzīt jebkuru, šā likuma 47. panta pirmajā daļā neminēto apstākli par atbildību mīkstinošu, ja tam ir likumīgs pamats. Autora ieskatā atbildību mīkstinošajam apstāklim jābūt saistītam ar noziedzīgu nodarījumu, kā arī jāatbilst atbildību mīkstinošiem apstākļiem KL 47. panta izpratnē. Jāatzīmē, ka šādiem apstākļiem tomēr jābūt objektīviem un pamatotiem, lai tie varētu tikt atzīti par atbildību mīkstinošiem apstākļiem šā likuma 47. panta izpratnē un tie nevar būt personību raksturojošie dati. Respektīvi, apsūdzēto darbību rezultātā jākonstatē tādi pamatoti atbildību mīkstinošie apstākļi, kas nav norādīti KL 47. panta pirmās daļas noteikumos un kas varētu būt par pamatu, lai tos atzītu par atbildību mīkstinošiem apstākļiem atbilstoši KL 47. panta otrās daļas noteikumiem.

KL 47. panta trešā daļa nosaka, ka “Par atbildību mīkstinošu apstākli nav atzīstams tāds apstāklis, kurš šajā likumā paredzēts kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīme”. Šajā gadījumā autora ieskatā jānorāda, ka apstāklis par atbildību mīkstinošu nav atzīstams tad, ja tas jau ir iekļauts likuma pantā kā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīme, jo pretējā gadījumā tas būs pretrunā ar likuma normām, kas neļauj vienu un to pašu argumentu ņemt vērā pie soda noteikšanas divas reizes.

¹⁸ Puriņa V. Samērīguma princips kriminālsoda piemērošanā. Jurista Vārds, 2013, Nr. 36 (787). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/259485-sameriguma-princips-kriminal soda-piemerosana/> [aplūkots 08.05.2019.]

¹⁹ Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011, Nr. 27. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [aplūkots 08.05.2019.]

²⁰ Krimināllikums. LV likums. Pieņemts 1998. gada 17. jūnijā. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=88966> [aplūkots 26.03.2019.]

Jāatzīmē, ka KL 47. panta noteikumi ir spēkā ar grozījumiem, kas izdarīti ar 2012. gada 13. decembra likumu, kas stājas spēkā 2013. gada 1. aprīlī.²¹ Ar šiem grozījumiem panta pirmā un otrā daļa izteiktas jaunā redakcijā. No panta pirmās daļas izslēgti apstākļi, kas bija atzīstami par atbildību mīkstinošiem, ja noziedzīgais nodarījums izdarīts: 1) smagu personisku vai ģimenes apstākļu dēļ; 2) vardarbības iespaidā, materiālas vai citādas atkarības dēļ; 3) to ir izdarījusi grūtniece, atzīstot, ka tie attiecināmi uz personību raksturojošiem datiem atbilstoši KL 46. panta noteikumiem, un līdz ar to nav atzīstami par atbildību mīkstinošiem apstākļiem KL 47. panta izpratnē.

Profesore V. Liholaja pievērš uzmanību tam, ka KL 47. pantā ietverto atbildību mīkstinošo apstākļu satura analīze norāda, ka tos var iedalīt divās grupās. Pirmajā grupā iedalīt tos apstākļus, kas norāda uz vainīgā attieksmi pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu un cietušo pēc noziedzīgā nodarījuma atklāšanas, piemēram, pieteikšanās par vainīgu, vaļširdīga atzīšanās un izdarītā nožēlošana; nodarītā zaudējuma labprātīga atlīdzināšana vai rādītā kaitējuma novēršana; noziedzīgā nodarījuma atklāšanas un izmeklēšanas aktīva veicināšana. Otrajā grupā var iedalīt tādus atbildību mīkstinošos apstākļus, kas ietekmējuši personas gribu pirms noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas vai sekmējuši tā izdarīšanu tādā veidā, ka likumdevējs tos atzīst par atbildību mīkstinošiem, piemēram, kad noziedzīgais nodarījums izdarīts cietušā prettiesiskās vai amorālas uzvedības ietekmē; noziedzīgais nodarījums izdarīts, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās, galējās nepieciešamības, noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas aizturēšanas, attaisnojoša profesionālā riska, pavēles un rīkojuma izpildīšanas tiesiskuma nosacījumus. Katram atbildību mīkstinošajam apstāklim ir savs saturs, jēga un ietekme soda noteikšanas procesā, gan lemjot par soda piemērošanas KL Sevišķās daļas panta sankcijā, gan arī piemērojot KL 49. panta noteikumus. Konstatējot atbildību mīkstinošos apstākļus, tie obligāti atzīstami par atbildību mīkstinošiem apstākļiem.²²

Arī Aivara Niedres ieskatā KL 47. panta pirmajā daļā uzskaitītie atbildību mīkstinošie apstākļi ir jāievēro obligāti, jo, kā tas ir uzsvērts likumā, tie atzīstami par atbildību mīkstinošiem apstākļiem, taču uzskata, ka šā likuma 47. panta pirmajā daļā nav norādīti visi atbildību mīkstinošie apstākļi, kurus tiesa var ņemt vērā, nosakot apsūdzētajam sodu. Piemēram, tiesa var atzīt par personas atbildību mīkstinošu apstākli

²¹ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 13.12.2012. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=253698> [aplūkots 26.03.2019.]

²² Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I.-VIII.² nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018, 199. lpp.

apsūdzētā vecumu vai nevainojamu pagātni, par ko liecina judikatūra (lietā Nr. SKK-242/2000 un SKK-148/2001).²³

Savukārt V. Liholaja pauž uzskatu, ka par atbildību mīkstinošiem apstākļiem nekādā gadījumā nevar būt pozitīvs raksturojums, ne arī kādas fiziskas kaites esamība pašam vai kādam ģimenes loceklim, vai apstākļi, ka apsūdzētā apgādībā atrodas bērns.²⁴ Līdz ar to, ņemot vērā tiesību zinātņu ekspertu darbos pausto viedokli, kā arī likumdevēja uzskaitīto atbildību mīkstinošo apstākļu institūtu, autora prāt, ir svarīgi pareizi un konsekventi iedalīt tos atbildību mīkstinošos apstākļus, kas ietekmē soda mēra noteikšanu, un tos personību raksturojošos datus, kas ņemami vērā pie soda veida noteikšanas. Zinātniskajā literatūrā norādīts, ka “[...] Sodu piemērošanas brīdī tiesa vai prokurors var izvērtēt konkrētam vainīgajam piemērojamā soda veida un mēra potenciālo ietekmi.”²⁵

Svarīgi nodalīt personas fiziskās veselības stāvokli no personas garīgās veselības stāvokļa īpašībām. Fiziskā veselība ir organisma stāvoklis, kad pamatfizioloģisko sistēmu rādītāji atrodas fizioloģiskās normas ietvaros un adekvāti mainās cilvēka un iekšējās vides mijiedarbībā.²⁶ Savukārt psihiskā veselība ir stāvoklis, kurā cilvēks neapzinās savas iespējas, nespēj pārvarēt ikdienas stresu, produktīvi strādāt un dot ieguldījumu kopienā²⁷ Labas sabiedrības garīgā jeb psihiskā veselība ir būtisks nosacījums stabilas, drošas un labklājīgas sabiedrības veidošanai.²⁸

Tādējādi ir secināms, ka indivīda psihiskā veselība ir cilvēka neatņemama un būtiska sastāvdaļa. Līdz ar to, jānodala personas fiziskā veselības stāvokļa un garīgā veselības stāvokļa jēdziens. Krimināltiesībās par personas fizisko veselības stāvokli ir atzīstami tādi traucējumi kā seksuālās slimības, slimības, kas saistītas ar kustības, redzes traucējumiem, kā arī hroniskās slimības. Turpretim par personas garīgo veselības stāvokli ir atzīstams tāds indivīda psihiskā stāvokļa traucējums, kad cilvēks psihisko traucējumu

²³ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 385. lpp.

²⁴ Krastiņš U., Liholaja V. 2018, 203. lpp.

²⁵ Baumanis J. No krimināltiesību normu interpretācijas līdz kvantu kriminoloģijai. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2017, 253. lpp.

²⁶ Priekšstats par fizisko veselību. Pieejams: https://med-books.info/valeologiya_739/ponyatie-fizicheskomezdorove.html [aplūkots 05.05.2019.]

²⁷ Pasaules Veselības organizācija. Pieejams: http://www.who.int/features/factfiles/mental_health/en/ [aplūkots 05.05.2019.]

²⁸ Veselības veicināšanas un slimību profilakses plāns. Rīga, 2017, 17. lpp. Pieejams: [http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/ESF_projekts_veselibas_veicinasana_2022/VV_un_SP_plans_SAS_K_FIN_VERSIJA\(1\).pdf](http://www.vm.gov.lv/images/userfiles/ESF_projekts_veselibas_veicinasana_2022/VV_un_SP_plans_SAS_K_FIN_VERSIJA(1).pdf) [aplūkots 05.05.2019.]

dēļ nav spējīgs apzināt savas faktiskās darbības rīcību. Fakts, kad personas garīgās veselības stāvoklis nav ņemts vērā, nosakot vainīgajai personai sodu par izdarīto noziedzīgu nodarījumu, ir norādīts arī judikatūrā, kad gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa nepamatoti šo apstākli ignorējusi.²⁹

Personām, kuras izdarījušās noziedzīgu nodarījumu nepieskaitāmības stāvoklī vai kuras saslimušas ar psihiskā rakstura slimībām pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas, tiek piemēroti medicīniskā rakstura piespiedu līdzekļi. Krievijas Federācijā, kur jautājums tiek risināts analogiski, tiek uzsvērts, ka medicīniskā rakstura piespiedu līdzekļa piemērošana nav uzskatāma par negatīvu opciju, bet tā tiek piemērota nolūkā uzlabot personas psihisko veselības stāvokli, kā arī, lai novērstu jaunu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanu.³⁰

Nepieskaitāmības juridiskais kritērijs norāda uz garīgās slimības rezultātā radušos psihiskās darbības traucējumu smaguma pakāpi – cilvēka psihiskās darbības traucējumu dziļumu [...]”³¹, kas izslēdz personas kriminālatbildību.

Svarīgi personas nepieskaitāmības stāvokli norobežot no ierobežotas pieskaitāmības. Profesors U. Krastiņš norāda, ka ierobežota pieskaitāmība salīdzinājumā ar nepieskaitāmību atšķiras pēc personas uztveres, notiekošā apzināšanās un gribas vadīšanas spēju pakāpes. Citāds ir arī tādas personas darbības juridiskais novērtējums. Psihiatrijas zinātne ir atklājusi un izpētījusi cilvēka psihiskās darbības “robežstāvokļus”. Tie ir tādi psihiski traucējumi, kas rada personas pazeminātu spēju apzināties savu darbību nozīmi vai to kontrolēt. Mēģinājumi krimināltiesībās ievērot šos psihiskos “robežstāvokļus” noveda pie koncepcijas par ierobežoto jeb samazināto pieskaitāmību³², kas noziedzīga nodarījuma izdarīšanas gadījumā atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli.

Augstākās tiesas 2008. gada Tiesu prakses apkopojumā³³ ir norādīts, ka atbildību mīkstinošo apstākļu esamība ir pamats vieglāka soda piemērošanai apsūdzētajam KL

²⁹ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 20.03.2009. lēmums lietā SKK-125/2009, krimināllieta Nr. 11520132606. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.]

³⁰ Флетчер Дж., Наумов А.В. Основные концепции современного уголовного права. Москва: Юристъ, 1998, с. 84-85.

³¹ Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums: Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000, 79.-80. lpp.

³² Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 117. lpp.

³³ Apgabaltiesu kā pirmās instances tiesas un Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas kā apelācijas instances tiesas sodu piemērošanas prakse. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/> [aplūkots 02.04.2019.]

panta sankcijā paredzētajos gadījumos. Piemēram, ja vainīgā persona ir izdarījusi zādzību, nozogot kafiju no lielveikala “A”, atzinusi savu vainu, pirms noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas nav sodīta (nedz administratīvi, nedz kriminālā kārtā), tad ir pamats piemērot KL 180. panta pirmajā daļā norādīto minimālu soda sankciju – vai nu notiesāt ar piespiedu darbu, konstatējot, ka persona fiziski ir spējīga nostrādāt piespiedu darbu, šai personai nav noteikta invaliditāte vai ar naudas sodu, ja ir nodibināts, ka persona strādā un viņai ir naudas līdzekļu legāls izcelsmes avots.

Apkopojumā tāpat uzsvērts, ka apstākļus, kas, likumdevēja prāt, mīkstina atbildību, tiesa nevar neatzīt par atbildību mīkstinošiem, jo KL 47. pantā noteikts, ka tie ir atzīstami, nevis var tikt atzīti par atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Līdz ar to, tas nozīmē, ka, konstatējot KL 47. panta pirmajā daļā paredzētos atbildību mīkstinošos apstākļus, tie obligāti ņemami vērā, nosakot vainīgajai personai sodu.

Pārejot pie KL 47. pantā ietverto atbildību mīkstinošo apstākļu satura analīzes, vispirms ir jānorāda, ka likumdevējs nesniedz skaidru atbildi par to, kāda ir šo apstākļu daba, jo KL 47. panta pirmajā daļā uzskaitīti apstākļi, kas attiecas gan uz vainīgā personību (1), gan uz vainīgā attieksmi pret nodarījumu, cietušo likumpārkāpuma izdarīšanas brīdī (2), gan uz vainīgā attieksmi pret izdarīto nodarījumu pēc tā atklāšanas (3), gan apstākļi, kas raksturo noziedzīga nodarījuma raksturu (4) un tā sekas (5) u.c. Katram atbildību mīkstinošam apstāklim ir savs saturs, jēga un ietekme soda noteikšanas procesā. Analizējot tiesu prakses materiālus, minētajā apkopojumā konstatēts, ka šis process nereti tiek formalizēts – ievērojot formāli likuma prasības, bieži tiek ignorēta atbildību mīkstinošo apstākļu būtība un to paredzēšanas mērķis. Soda noteikšanas praksē saistībā ar atbildību mīkstinošiem apstākļiem ir šādas problēmas – 1) par atbildību mīkstinošiem apstākļiem nereti tiek atzīti tādi apstākļi, kuriem būtu tikai personību raksturojošu faktoru nozīme un kurus tiesa varētu ņemt vērā pie soda noteikšanas; 2) izvērtējot atbildību mīkstinošos apstākļus, lielākā nozīme pie soda noteikšanas ir kvantitatīvam, nevis kvalitatīvam kritērijam. Tas nozīmē, ka likums nediferencē atbildību mīkstinošos apstākļus pēc to nozīmīguma, un tiesa piespriež vieglāku sodu tāpēc, ka ir vairāki atbildību mīkstinošie apstākļi, nevis ievērojot atbildību mīkstinošo apstākļu dabu; 3) tiesu praksē visbiežāk konstatējamais atbildību mīkstinošais apstāklis ir apsūdzētā savas vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana. Apkopojumā ir norādīts, ka šo apstākli tiesa konstatēja 292 gadījumos (71%). To konstatējot, tiesas bieži vien neievēro, ka KL 47. panta pirmās daļas 1. punktā norādītais apstāklis ir formulēts plašāk, proti:

“noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļširdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto”, tādējādi norādot uz trim personas darbībām, kas tikai kopumā veido šo atbildību mīkstinošo apstākli. Ja kāda no minētajām darbībām netiks konstatēta, tiesa var lemt par šāda apstākļa atzīšanu par atbildību mīkstinošu KL 47.panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā, taču, domājams, ka neiztrūkstošai vajadzētu būt vainas atzīšanai un izdarītā nožēlošanai.³⁴ Šāds skaidrojums ir ietverts arī judikatūrā³⁵; 4) nav pieļaujams, ka par atbildību mīkstinošu apstākli tiek atzīta vainas daļēja atzīšana, pat norādot uz izdarītā nožēlošanu. Ja persona par pierādītām atzīto darbību izdarīšanā sevi par vainīgu nav atzinusi pilnībā, viņa nevar arī izdarīto nožēlot, un tas nevar veidot apstākli, kas mīkstina atbildību, tāpat kā norāde, ka persona savu vainu atzinusi faktiski, kas nebūt neliecina, ka konstatētajam vienmēr būtu piešķirama atbildību mīkstinoša apstākļa nozīme. Tai pašā laikā jānošķir gadījumi, kad persona faktiski savu vainu ir atzinusi – atzīst sevis izdarītās darbības, kas ir celtās apsūdzības pamatā, bet nepiekrīt vai neatzīst darbību juridisko kvalifikāciju.

Tālāk apkopojumā ir norādīts, ka judikatūrā paustais viedoklis par atbildību mīkstinošu apstākli lietās Nr. 11150028406, Nr. 12501000606 atzīstams zināma godaprāta izpausme, ko persona demonstrēja tiesā, pēdējā vārdā faktiski atzīstot vainu un kas ir par pamatu soda mīkstināšanai, autora prāt ir ņemams vērā pie soda noteikšanas, jo jebkurā procesa stadijā apsūdzētais var atzīt savu vainu un nožēlot izdarīto, taču šeit jābūt diviem komponentiem, tas ir, ne tikai vainas atzīšana, bet arī izdarītā nožēlošana. Konkrētajā gadījumā, ja tika nodibināts tikai viens komponents – vainas atzīšana, izsakot pēdējo vārdu ir par maz.

KL 47. panta pirmās daļas 2. punkta nosacījumi paredz, ka tiesa par atbildību mīkstinošu apstākli var atzīt to, ka vainīgais aktīvi veicinājis noziedzīgā nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu. Jānorāda, ka šis apstāklis kaut gan visai bieži ir minēts tiesas nolēmumos, bet ne vienmēr tiesas nolēmumos ir norādīts kā šīs aktivitātes izpaudušās, jo tai ir jābūt konkrētai rīcībai – kādas patiesas informācijas sniegšana procesa virzītājam

³⁴ Sk. arī A. Niedres komentāru KL 47. pantam. Grām.: Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs.1. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007, 165. lpp.

³⁵ Sk. Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 08.01.2007. lēmums lietā Nr. SKK-35/2007, krimināllieta Nr.1091052903; 11.06.2008. lēmums lietā Nr. SKK-313/2008, krimināllieta Nr.11515001207. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> [aplūkots 07.05.2019.]

kas tam nebija zināma iepriekš.³⁶ Kā norāda V. Liholaja, tā var būt informācija par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, norādot uz tā izdarīšanas vietu, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rīkiem un līdzekļiem un to atrašanās vietu, var izpausties kā priekšmetu izdošana, kam kriminālprocesā var būt pierādījumu nozīme un citāda aktīva rīcība, palīdzot pierādījumu savākšanā kriminālprocesā. Tas vien apstāklis, ka persona uzreiz nopratināšanas laikā atzinusies tai inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, nav atteikusies liecināt par noziedzīga nodarījuma izdarīšanas apstākļiem, nebija pretdarbojusies amatpersonām, kuras veic kriminālprocesu, vēl nenozīmē to, ka persona pati aktīvi veicinājusi noziedzīga nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu.³⁷

KL 47. panta pirmās daļas 3. punkts nosaka, ka par atbildību mīkstinošu apstākli atzīstama labprātīga cietušajam ar noziedzīgu nodarījumu radītā kaitējuma atlīdzināšana vai radītā kaitējuma novēršana. Tas nozīmē, ka ar šādām savām darbībām apsūdzētais vēlas atvainoties cietušajam materiālā ziņā, tādā veidā mēģinot novērst tās noziedzīgā nodarījuma sekas, kas tika nodarītas cietušajam noziedzīgā nodarījuma rezultātā.

Likumā nav norādīts, vai šajā gadījumā ir runa par pilnīgu radītā kaitējuma atlīdzināšanu vai arī par atbildību mīkstinošu apstākli var atzīt arī daļēju kompensāciju. V. Liholaja uzskata, lai atzītu, ka cietušajam labprātīgi tika atlīdzināta ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma kompensācija vai radītā kaitējuma novēršana, ir jākonstatē labprātīga rīcība no personas, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, puses, kā arī tas, ka cietušajam ar šo noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums ir atlīdzināts vai novērsts pilnā apmērā. Professore uzskata, ka, runājot par labprātību, nozīmes nav tam, vai vainīgais pats atlīdzinājis vai novērsis radīto kaitējumu, bet gan tam, ka tas noticis pēc vainīgās personas iniciatīvas, kas norādīts arī judikatūrā.³⁸

KL 47. panta pirmās daļas 4. punkts nosaka, ka atbildību mīkstinošs apstāklis ir arī vainīgā rīcība, kas sekmējusi citas personas nozieguma atklāšanu. Respektīvi, pats apsūdzētais pēc savas iniciatīvas amatpersonai, kura veic pirmstiesas kriminālprocesu, izstāsta par citas personas izdarītu mazāk smagu, smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tādējādi palielinot noziedzīgo nodarījumu atklāšanas iespējas un ieguldot savu darbu citas

³⁶ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 18.08.2008 lēmums lietā Nr. SKK-461/2008, krimināllieta Nr.11519000107. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> [aplūkots 07.05.2019.]

³⁷ Krastiņš U., Liholaja V. 2018, 200. lpp.

³⁸ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 19.03.2007. lēmums lietā Nr. SKK-194/2007; 03.09.2007. lēmums lietā Nr. SKK-501/2007. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> [aplūkots 07.05.2019.]

personas nozieguma atklāšanā. Šeit jāatzīmē, ka šā likuma pirmās daļas 4. punktā norādītais apstāklis par atbildību mīkstinošu atzīstams gadījumā, ja citas personas vaina tiks apstiprināta ar procesuālu nolēmumu šajā lietā vai ar spēkā stājušos nolēmumu citā lietā.³⁹ Kā skaidrojusi Augstākā tiesa, ja citas personas vainīgums apstiprinās ar spēkā stājušos nolēmumu citā lietā, tad jautājums par KL 47. panta pirmās daļas 4. punktā paredzētā atbildību mīkstinoša apstākļa atzīšanu vai neatzīšanu ir risināms konkrētā kriminālprocesa ietvaros.⁴⁰

Saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 5. punktu atbildību mīkstinošs apstāklis konstatējams tad, ja noziedzīgais nodarījums izdarīts cietušā prettiesiskas vai amorālas uzvedības ietekmē. Autora prāt, tas nozīmē, ka konkrētajā situācija jābūt konkrētām cietušā prettiesiskām, nelikumīgām vai amorālām darbībām, kas bija par pamatu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanai no apsūdzētā puses, tas ir, pats cietušais bija iniciators noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā. Tas nozīmē, ka pats cietušais ar savām darbībām izprovocējis apsūdzēto izdarīt noziedzīgu nodarījumu.

V. Liholajas ieskatā par atbildību mīkstinošiem atzīstami tādi apstākļi, kad noziedzīgais nodarījums izdarīts cietušā prettiesiskas vai amorālas uzvedības ietekmē gadījumos, kad paša cietušā rīcība izpaudusies vardarbībā, smagā goda aizskaršanā vai citās prettiesiskās darbībās pret vainīgo vai kādu citu personu, kā tas norādīts AT Senāta Krimināllietu departamenta 2008. gada 11. jūnija lēmumā lietā Nr. SKK-313/2008. Likumdevējs analizējamā atbildību mīkstinoša apstākļa esamību nesaista ar stipra psihiska uzbudinājuma stāvokļa piepešu rašanos šādas cietušā prettiesiskas vai amorālas rīcības rezultātā, kā tas ir noteikts KL 120. un 127. pantā, konstruējot slepkavības un miesas bojājumu tīšas nodarīšanas privileģētus sastāvus.⁴¹

KL 47. panta pirmās daļas 6. punktā norādīts, ka par atbildību mīkstinošu apstākli atzīstama noziedzīga nodarījuma izdarīšana, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās, galējās nepieciešamības, noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas aizturēšanas, attaisnojama profesionālā riska, pavēles un rīkojuma izpildīšanas tiesiskuma

³⁹ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 25.09.2007. lēmums lietā Nr. SKK-481/2007, krimināllieta Nr. 11190017204. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs> [aplūkots 07.07.2019.]

⁴⁰ Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 15.01.2016. lēmums lietā Nr. SKK-78/2016., krimināllieta Nr. 11088274213, 11088265913, 11089220813. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 07.05.2019.]

⁴¹ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 11.06.2008. lēmums lietā Nr. SKK-313/2008, krimināllieta Nr. 11515001207. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 07.05.2019.]

nosacījumus, kas reglamentēti attiecīgi KL 29., 32., 33 un 34. pantā.

Savukārt KL 47. panta pirmās daļas 7. punktā par atbildību mīkstinošu apstākli atzīta noziedzīga nodarījuma izdarīšana, personai atrodoties ierobežotas pieskaitāmības stāvoklī, kad saskaņā ar KL 14. pantā noteikto, persona noziedzīga nodarījuma izdarīšanas laikā psihisko traucējumu vai garīgās atpalcības dēļ nav bijusi spējīga pilnībā saprast savu darbību vai to vadīt, ko konstatē tiesa uz tiesu psihiatriskās ekspertīzes atzinuma pamata. Šādai personai, atkarībā no nodarījuma konkrētiem apstākļiem, tiesa var mīkstināt vainīgajai personai piespriežamo sodu vai atbrīvot no soda.

Kā jau minēts iepriekš, KL 47. panta pirmajā daļā dotais atbildību mīkstinošo apstākļu uzskaitījums nav izsmeļošs, un atbilstoši šā likuma otrajā daļā noteiktajam, nosakot sodu, par atbildību mīkstinošu apstākli apsūdzētajam tiesa var atzīt arī citu ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu saistītu apstākli, kurš KL nav paredzēts. Judikatūrā skaidrots, ka atbilstoši no KL 47. panta nosaukuma un satura izrietošā par atbildību mīkstinošiem apstākļiem var atzīt tādus apstākļus, kas saistīti ar vainīgās personas vai citas personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Tāpat norādīts, ka tādi apstākļi, ka apsūdzētais ir vienīgais savas ģimenes apgādnieks, viņa apgādībā ir nepilngadīgs bērns un nestrādājošā sieva, kura atrodas grūtniecības stāvoklī, kā arī tas, ka kopš inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas ir pagājis ilgs laiks un jaunus likumpārkāpumus apsūdzētais nav izdarījis, neattiecas uz noziedzīgu nodarījumu un neatbilst atbildību mīkstinošiem apstākļiem KL 47. panta izpratnē (krimināllieta Nr. 12503000306).⁴² Savukārt lēmumā lietā Nr. SKK-232/2008 (krimināllietas Nr. 11819005707)⁴³ ir norādīts, ka “Tas, ka apsūdzētais izmanto savas tiesības uz sadarbību vienkāršotākā procesa izvēlē, pastiprina savas vainas atzīšanu un nožēlošanu, bet nav atzīstams par patstāvīgu viņa atbildību mīkstinošu apstākli”.

No satura izklāsta secināms, ka gan hronoloģiski, attīstoties atbildību mīkstinošo apstākļu institūtam vēsturiski, gan spēkā esošā KL 47. panta noteikumos ir uzskaitīti apsūdzētā noteikto darbību jeb apstākļu kopums, kas noteiktos apstākļos dod pamatu procesa virzītājam, tos ņemt vērā, nosakot apsūdzētajai personai soda mēru par konkrētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, samazināt soda apmēru līdz minimālajai robežai.

⁴² Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 27.03.2007. lēmums lietā Nr. SKK-155/2007, krimināllieta Nr. 12503000306. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 07.05.2019.]

⁴³ Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 21.04.2008. lēmums lietā Nr. SKK-232/2008, krimināllieta Nr. 11819005707. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 07.05.2019.]

Savukārt, nekonstatējot vai nepareizi konstatējot atbildību mīkstinošos apstākļus, apsūdzētajai personai var tikt piemērots nelikumīgs, nesamērīgi bargs sods un apsūdzētajam būs jāizcieš ilgāks laiks ieslodzījumu vietās, kas nepārprotami pasliktina vainīgās personas stāvokli.

2.2. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Igaunijas Republikā

Izmantojot pētījuma salīdzinošo metodi, darba autora ieskatā ir jāparāda, kā citu valstu normatīvajos aktos tiek reglamentēts *atbildību mīkstinošo apstākļu institūts*. Par atbildību mīkstinošiem apstākļiem atbilstoši *Igaunijas Sodu kodeksa* 57. panta pirmās daļas noteikumiem Igaunijā ir atzīstami šādi apstākļi: 1) noziedzīgā nodarījuma kaitīgo seku novēršana, kā arī palīdzības sniegšana cietušajam no apsūdzētā puses pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas; 2) labprātīga kaitējuma atlīdzināšana; 3) pieteikšanās par vainīgu, vaļširdīga atzīšanās vai aktīva noziedzīga nodarījuma atklāšana un sadarbība; 4) ja noziedzīgs nodarījums izdarīts smagu personisku apstākļu dēļ; 5) ja noziedzīgs nodarījums izdarīts vardarbības vai piespiešanas ietekmē, kā arī dienesta pienākumu pildīšanas, ekonomisko, ģimenes apstākļu dēļ; 6) noziedzīgs nodarījums ir izdarīts stipra psihiskā uzbudinājuma ietekmē, kas tika izraisīts ar prettiesisku uzvedību; 7) ja noziedzīgo nodarījumu izdarīja sieviete grūtniecības stāvoklī vai gados veca persona (*grozījumi pieņemti 2014. gada 12. jūnijā, kas stājās spēkā 2015. gada 1. janvārī*); 8) ja noziedzīgs nodarījums izdarīts, pārkāpjot nepieciešamas aizstāvēšanās normas; 9) ja noslēgts izlīgums ar cietušo.

Panta otrā daļa paredz arī citus, šajā pantā neminētos atbildību mīkstinošos apstākļus.⁴⁴

Igaunijas Sodu kodeksa normas paredz mīkstāku sodu, ja tiesa konstatē atbildību mīkstinošos apstākļus.⁴⁵

2.3. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Krievijas Federācijā

Autora ieskatā svarīgi pievērst uzmanību ne tikai Eiropas Savienības valstu tiesiskajam regulējumam, bet arī paskatīties, kā atbildību mīkstinošo apstākļu institūts ir

⁴⁴ Penal Code. Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [aplūkots 26.03.2019.]

⁴⁵ Додонов В.Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть/под общ. ред. Щербы. Санкт-Петербург: Юрлитинформ, 2009, с. 356-448.

nodefinēts mūsu kaimiņvalstīs, kas nav Eiropas Savienības (turpmāk – ES) dalībvalsts – Krievijas Federācijā un Baltkrievijas Republikā. Par atbildību mīkstinošiem apstākļiem Krievijas Federācijā saskaņā ar *Krievijas Federācijas kriminālkodeksa* 10. nodaļas 61. panta pirmās daļas noteikumiem ir atzīstami šādi apstākļi: a) ja izdarītais noziedzīgs nodarījums pēc sava rakstura ir neliela vai vidējā smaguma noziedzīgs nodarījums, kas notika nejaušu apstākļu sakritības rezultātā un tas ir izdarīts pirmo reizi; b) ja noziedzīgo nodarījumu izdarīja nepilngadīgā persona; c) ja noziedzīgo nodarījumu izdarīja sieviete grūtniecības stāvoklī; d) mazgadīgo bērnu esamība vainīgajai personai; e) sarežģītu dzīves apstākļu rezultātā izdarītais noziedzīgs nodarījums, vai, ja noziedzīgs nodarījums izdarīts līdzjūtības dēļ; f) psihiskās vai fiziskās ietekmes rezultātā izdarītais noziedzīgs nodarījums, vai, ja noziedzīgs nodarījums izdarīts materiāla, dienesta vai cita rakstura atkarības dēļ; g) ja noziedzīgs nodarījums izdarīts, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās, galējās nepieciešamības, aizturot noziedzīgā nodarījuma izdarītāju, un tiem visiem apstākļiem ir pamatots risks, vai, ja vainīgā persona pildīja kādu pavēli vai rīkojumu; h) noziedzīgs nodarījums izdarīts cietušā prettiesiskas vai amorālas uzvedības rezultātā, kas bija par iemeslu izdarīt noziedzīgu nodarījumu; i) noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, noziedzīgā nodarījuma aktīvā atklāšana un izmeklēšana, citu noziedzīgā nodarījuma līdzizdarītāju atklāšana un noskaidrošana, mantas meklēšana, kas iegūta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā; k) pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas medicīniskās palīdzības sniegšana cietušajam, labprātīga atlīdzināšana cietušajam ar noziedzīgo nodarījumu radītā mantiskā rakstura vai morālā rakstura kaitējuma atlīdzināšana, vai citas darbības, kas saistītas ar kaitējuma atlīdzināšanu cietušajam.

Šā likuma panta otrā daļa nosaka, ka “Nosakot sodu, par atbildību mīkstinošiem apstākļiem var tikt ņemti vērā arī citi atbildību mīkstinošie apstākļi, kas nav minēti panta pirmajā daļā”.

Šā likuma panta trešā daļa nosaka, ka “Ja kriminālkodeksa Sevišķajā daļā ir paredzēts šis apstākļis par atbildību mīkstinošo apstākli, tas pats par sevi nevar tikt ņemts vērā atkārtoti, nosakot sodu.”⁴⁶

Krievijas Federācijas tiesību zinātnieku viedoklis nav viennozīmīgs. Viena daļa uzskata, ka atzīt par personas atbildību mīkstinošiem apstākļiem ir tiesas tiesības, nevis

⁴⁶ Уголовный кодекс Российской Федерации. Pieejams: <http://www.zakonrf.info/uk/> [aplūkots 18.03.2019.]

pienākums. Savukārt citi uzsver, ka atkarībā no noziedzīga nodarījuma sabiedriskās bīstamības, tiesas var ņemt vērā atbildību mīkstinošos apstākļus.⁴⁷

2.4. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūta raksturojums Baltkrievijas Republikā

Par atbildību mīkstinošiem apstākļiem Baltkrievijas Republikā saskaņā ar *Baltkrievijas Republikas kriminālkodeksa* 63. panta pirmās daļas noteikumiem ir atzīstami šādi apstākļi: “1) pieteikšanās par vainīgu; 2) vaļsirdīga atzīšanās noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā; 3) aktīva noziedzīgā nodarījuma atklāšana, citu noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā iesaistīto personu noskaidrošana, mantas meklēšana, kas iegūta noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas rezultātā; 4) pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanās medicīniskās palīdzības sniegšana cietušajam, labprātīga kaitējuma atlīdzināšana cietušajam, kas iegūts noziedzīga nodarījuma izdarīšanas rezultātā, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas kaitējuma novēršana, vai citas darbības, kas saistītas ar kaitējuma atlīdzināšanu cietušajam; 5) apgādībā esošā mazgadīgā bērnu esamība vainīgajai personai; 6) smagu personisku, ģimenes apstākļu vai citu apstākļu rezultātā izdarītais noziedzīgais nodarījums; 7) vardarbības iespaidā, materiālas, dienesta vai cita rakstura atkarības dēļ izdarītais noziedzīgais nodarījums; 8) noziedzīgais nodarījums izdarīts cietušā prettiesiskas vai amorālas uzvedības ietekmē; 9) ja noziedzīgais nodarījums izdarīts, pārkāpjot nepieciešamās aizstāvēšanās, galējās nepieciešamības, noziedzīgo nodarījumu izdarījušās personas aizturēšanas, attaisnojama profesionālā riska, pavēles un rīkojuma izpildīšanas tiesiskuma nosacījumus; 10) ja noziedzīgo nodarījumu izdarīja sieviete grūtniecības stāvoklī; 11) ja noziedzīgo nodarījumu izdarīja gados veca persona.⁴⁸

Šā likuma panta otrā daļa nosaka, ka “Nosakot sodu par atbildību mīkstinošiem apstākļiem var tikt ņemti vērā arī citi atbildību mīkstinošie apstākļi, kas nav minēti panta pirmajā daļā”.

Šā likuma panta trešā daļa nosaka: “Ja kriminālkodeksa Sevišķajā daļā ir paredzēts šis apstākļis par atbildību mīkstinošo apstākli, tas pats par sevi nevar tikt ņemts

⁴⁷ Малинин В.Б. Энциклопедия Уголовного права. Т.9. Назначение наказания. Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2008, с. 307.

⁴⁸ Уголовный кодекс Республики Беларусь. Pieejams: http://www.derechopenalenlared.com/legislacion/codigo_penal_belarus.pdf [aplūkots 18.03.2019.]
Додонов В.Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть/под общ. ред. Щербы Москва: Юрлитинформ, 2009, с. 356-448.

vērā atkārtoti, nosakot sodu.⁴⁹

Salīdzinot KL norādītos atbildību mīkstinošos apstākļus ar ārvalstu likumos uzskaitītajiem atbildību mīkstinošajiem apstākļiem, ir secināms, ka ir gan kopīgie, gan atšķirīgie atbildību mīkstinošie apstākļi. Pie tam konstatējami apstākļi, kas pamatoti tika izslēgti 2013. gadā no KL 47. panta pirmās daļas, bet kuri vēl joprojām ir ņemami vērā, nosakot sodu gan Igaunijas Republikas teritorijā, gan arī Krievijas Federācijas un Baltkrievijas Republikas teritorijā kā atbildību mīkstinošie apstākļi.

Autora ieskatā, lemjot par to, vai kāds apstākļis ir atzīstams par atbildību mīkstinošu, ir svarīgi konstatēt, vai konkrētais apstākļis ir svarīgs, būtisks un likumīgi pamatots, lai tas būtu atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli no juridiskā viedokļa. Kā piemēru šajā sakarībā var minēt jautājumu, vai par atbildību mīkstinošu apstākli ir atzīstams tas, ka noziedzīgu nodarījumu ir izdarījusi sieviete grūtniecības stāvoklī, kā tas savulaik bija noteikts KL un patlaban reglamentēts *Igaunijas Sodū kodeksā*, jo šeit diezgan būtiski ir noskaidrot, kādu noziedzīgu nodarījumu tā ir izdarījusi. Šajā aspektā diezgan būtiski, vai sieviete, atrodoties grūtniecības stāvoklī, ir izdarījusi, piemēram, neatļautas darbības ar narkotiskām un/vai psihotropām vielām, lai gūtu materiālu labumu, kad diez vai grūtniecības stāvoklim piešķirama kāda nozīme, vai arī, stipra psihiska uzbudinājuma stāvoklī nodarījusi citai personai miesas bojājumus. Ņemot vērā, ka katrs gadījums ir individuāls, procesa virzītājs grūtniecības stāvokli varētu atzīt par atbildību mīkstinošu apstākli KL 47. panta otrajā daļā paredzētajā kārtībā, nepadarot to par obligāti piemērojamu ikvienā gadījumā.

Izanalizējot ārvalstu normatīvajos aktos reglamentēto atbildību mīkstinošo apstākļu klāstu, secināms, ka tas visumā ir pilnīgs un aptver būtiskākos sodu ietekmējošos apstākļus, lai nodrošinātu franču tiesību zinātnieka nostāju, kurš īpaši akcentēja, ka sodam jābūt humānam⁵⁰, un ļautu piepildīt latviešu tiesību zinātnieces E. Bangas teikto, ka “Sods būvē labošanas ceļu un grēku nožēla ļauj dvēselei attīrīties”.⁵¹ Nepieciešamības gadījumā, izmantojot KL 47. panta otrās daļas priekšrakstus, par atbildību mīkstinošiem var atzīt arī citus, patlaban pirmajā daļā neiekļautos apstākļus.

⁴⁹ Ibid. Pieejams: http://www.derechopenalenlared.com/legislacion/codigo_penal_belarus.pdf [aplūkots 18.03.2019.] Ibid c. 356.-448.

⁵⁰ Fuko M. Uzraudzīt un sodīt. Tulkojums Inta Geile-Sīpolniece. Rīga: Omnia mea, 2001, 70. lpp.

⁵¹ Banga E. Soda jēga un būtība. Jurista Vārds, 2005, Nr. 37 (392). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/118569/soda-jega-un-butiba/> [aplūkots 18.05.2019.]

Vienīgi, izmantojot ārvalstu pieredzi, KL 47. panta pirmā daļa būtu papildināma ar 8. punktu, nosakot, ka par atbildību mīkstinošu apstākli atzīstams tas, ka vainīgais noziedzīgajos nodarījumos, kas saistīti ar miesas bojājumu nodarīšanu, pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas, sniedz medicīnisko palīdzību cietušajam, jo tā arī ir atzīstama par vainīgās personas faktisko darbību, kas var kalpot par atbildību mīkstinošu apstākli un tādējādi būt par pamatu soda mīkstināšanai apsūdzētajam.

Igaunijas Sodukodeksa 57. panta pirmās daļas 9. punkts noteic, ka par atbildību mīkstinošo apstākli var tikt atzīta izlīguma noslēgšana ar cietušo. KL 47. panta pirmajā daļā šis apstāklis nav norādīts, taču praksē tas tiek atzīts par atbildību mīkstinošu apstākli šā panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā, tāpēc papildināt ar to panta pirmajā daļā esošo apstākļu uzskaitījumu nav nepieciešamības.

Pie tam jānorāda, ka analizētajos ārvalstu krimināllikumos ir virkne tādu atbildību mīkstinošo apstākļu, kas gan pēc Augstākās tiesas judikatūrā paustā argumenta, gan pēc autora domām, nav atzīstami par atbildību mīkstinošu apstākli, jo ir saistīti nevis ar konkrētā noziedzīgā izdarīšanas apstākļiem, bet gan raksturo apsūdzētā personību kā tādu, kas ņemams vērā pie soda veida izvēles.

3. ATBILDĪBU MĪKSTINOŠO APSTĀKĻU ATSPUGUĻOJUMS PRAKSĒ

Šajā nodaļā praktiskajā aspektā tiek parādīts, kādā veidā atbildību mīkstinošo apstākļu institūts tiek realizēts nolēmumu pieņemšanas procesā. Tātad KL 47.pantā uzskaitītie noteikumi tiks atspoguļoti rajonu/pilsētas, apelācijas un kasācijas instances tiesas nolēmumos. Autora ieskatā ir jāparāda visinteresantākie un jaunākie prakses gadījumi laika posmā no 2018.-2019. gadam, kad tie tiesā pareizi un korekti vai nepareizi un nekorekti piemēroti, nosakot apsūdzētajam sodu par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu. Līdzīga nostāja ir arī Latvijas Republikas Tieslietu ministrijas Krimināltiesību departamenta direktorei I. Gratkovskai, kura tāpat kā bakalaura darba autors uzskata, ka praksē tiesas bieži vien neievēro atbildību mīkstinošo apstākļu esamību vainīgās personas darbībās.⁵²

3.1. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūts pirmās instances tiesā

No pirmās instances tiesas nolēmumiem izvēlēti šādi spriedumi: Kurzemes rajona tiesas 2019. gada 21. marta spriedums lietā Nr. 11261013619 (arhīva lietas numurs nav norādīts)⁵³, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2019. gada 22. marta spriedums lietā Nr. 11815004412 (arhīva lietas Nr. K30-0036-18/16)⁵⁴, Kurzemes rajona tiesas 2019. gada 18. marta spriedums lietā Nr. 11270002418 (arhīva numurs nav norādīts)⁵⁵, Vidzemes rajona tiesas 2019. gada 18. marta spriedums lietā Nr. 11130059218 (arhīva lietas Nr. K71-0298-19/15)⁵⁶, Daugavpils tiesas 2019. gada 15. marta spriedums lietā Nr. 11181019519 (lietas arhīva Nr. K12-0553-19)⁵⁷, kuros saskaņā ar KL 47. panta otro daļu par apsūdzēto atbildību mīkstinošu apstākli atzīts tas, ka persona vaļširdīgi atzīst savu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un izdarīto nožēlo. Jāpiebilst, ka šis atbildību mīkstinošais apstāklis, kas par tādu atzīts saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, ir

⁵² Gratkovska I. Kriminālsodu politikas reforma ir pabeigta. Jurista Vārds, 2013, Nr. 11 (762). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/255472-kriminalsodu-politikas-reforma-ir-pabeigta/> [aplūkots 08.05.2019.]

⁵³ Kurzemes rajona tiesas 21.03.2019. spriedums lietā Nr. 11261013619. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379563.pdf> [aplūkots 11.04.2019.]

⁵⁴ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 22.03.2019. spriedums lietā Nr. 11815004412. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379563.pdf> [aplūkots 11.04.2019.]

⁵⁵ Kurzemes rajona tiesas 21.03.2019. spriedums lietā Nr. 11270002418. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379653.pdf> [aplūkots 11.04.2019.]

⁵⁶ Vidzemes rajona tiesas 18.03.2019. spriedums lietā Nr. 11130059218. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379535.pdf> [aplūkots 11.04.2019.]

⁵⁷ Daugavpils tiesas 15.03.2019. spriedums lietā Nr. 11181019519. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/378946.pdf> [aplūkots 11.04.2019.]

vispopulārākais atbildību mīkstinošais apstākļis ne tikai iepriekš norādītajos pirmās instances tiesas spriedumos, bet arī kopumā Latvijā izskatītajās krimināllietās.

3.2. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūts apelācijas instances tiesā

Analīzei autors ir izvēlējis 15 Rīgas apgabaltiesas, 5 Zemgales apgabaltiesas, 3 Kurzemes apgabaltiesas, 4 Vidzemes apgabaltiesas un 3 Latgales apgabaltiesas nolēmumus, kas taisīti laika posmā no 2018. līdz 2019. gadam.

Sākumā tiek analizēti Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas nolēmumi.

Krimināllietā Nr. 11520060217 (arhīva Nr. KA04-0919-18/23)⁵⁸ *apsūdzētais /A/* pārsūdz pirmās instances tiesas spriedumu daļā par viņam noteikto sodu, norādot, ka savu vainu viņš atzīst un pilnībā nožēlo izdarīto, vēlas laboties un neveikt jaunus noziegumus – pirms apcietinājuma bija oficiāls darbs autoservisā *SIA “/nosaukums/”*, ir patstāvīga deklarētā dzīvesvieta, viņš ir Latvijas Republikas pilsonis, kā arī apsūdzētajam ir civilsieva un apgādībā ir divas nepilngadīgas meitas, kas dzimušas 2016. gadā, kurām nepieciešama apsūdzētā klātbūtne, palīdzība un finansiālais atbalsts, taču apelācijas instances tiesa atzina, ka šis atbildību mīkstinošais apstākļis jau ir izvērtēts pirmās instances tiesā atbilstoši KL 47. panta otrās daļas noteikumiem un ņemts vērā, nosakot apsūdzētajam sodu, un pārējie apstākļi par apsūdzētā raksturojošiem datiem ir ņemti vērā pie soda veida izvēles.

Līdzīga situācija ir saskatāma arī krimināllietās Nr. 11520058916; Nr. 11520024518 (Lietas arhīva Nr. KA04-0097-19/26)⁵⁹, Nr.11095112917 (Lietas arhīva Nr. KA04-0114-19/13⁶⁰, apvienotajā krimināllietā Nr. 11087096917, Nr. 11091156017, Nr. 11087107817 (lietas arhīva Nr. KA04-0162-19/4)⁶¹, apvienotajā krimināllietā Nr. 11092065417; Nr. 11091034818; Nr. 11087051318 (Lietas arhīva Nr.

⁵⁸ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 28.11.2018. spriedums lietā Nr. 11520060217. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/371880.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁵⁹ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 08.01.2019. spriedums lietā Nr. 11520058916; 11520024518. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/373964.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁶⁰ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 16.01.2019. spriedums lietā Nr. 11095112917. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374824.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁶¹ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 06.02.2019. spriedums lietā Nr. 11087096917, Nr. 11091156017, Nr. 11087107817. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376239.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

KA04-0868-18/26)⁶², 11352043216 (Lietas arhīva Nr. KA04-0120-19/22)⁶³.

Krimināllietā Nr. 11819004814 (Lietas arhīva Nr. KA04-0125-18/25)⁶⁴ Tiesas kolēģija kā nepamatotu uzskata apelācijas sūdzībā norādīto, ka pirmās instances tiesa nav ņēmusi vērā AS “Latvijas Gāze” radītā zaudējuma atlīdzināšanu, pretēji tam, pirmās instances tiesa pat saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 3. punktu */pers. F/* labprātīgo cietušajam nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu atzinusi kā atbildību mīkstinošu apstākli. Tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa */pers. F/* sodu par viņam inkriminētajiem noziedzīgiem nodarījumiem ir noteikusi, ņemot vērā KL 35. un 46. pantā definēto soda mērķi un soda noteikšanas vispārīgos principus. Nosakot sodu apsūdzētajam, pirmās instances tiesa pilnīgi un pareizi spriedumā norādījusi un vērtējusi krimināllietā esošās ziņas par apsūdzētā personību, tostarp pamatoti akcentējusi */pers. F/* kā policijas darbinieka attieksmi pret likumības ievērošanu. Jaunas apsūdzētā personību raksturojošas ziņas apelācijas instances tiesā netika iesniegtas.

Tālāk minami tie tiesas nolēmumi, kuros pirmās instances tiesa nav pietiekoši izvērtējusi atbildību mīkstinošos apstākļus atbilstoši KL 47. panta noteikumiem.

Krimināllietā Nr. 11518004016 (Lietas arhīva Nr. KA04-0920-18/17)⁶⁵ par pirmās instances tiesas spriedumu apelācijas protestu iesniegusi prokurore, kurā lūdza atcelt pirmās instances tiesas spriedumu daļā par KL 55. panta nosacījumu piemērošanu un brīvības atņemšanas soda noteikšanu nosacīti ar pārbaudes laiku, taisot šajā daļā jaunu nolēmumu. Prokurore uzskata, ka tiesa nav objektīvi izvērtējusi apsūdzētā personību un izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu, tādējādi nepamatoti guvusi pārliecību, ka apsūdzētajam lietderīgi sodu noteikt nosacīti. Aizstāvis un apsūdzētais */pers. A/* apelācijas protestu neatzina un lūdza pirmās instances tiesas spriedumu atstāt negrozītu. Apelācijas instances tiesā apsūdzētais iesniedza dokumentus, kas apliecina, ka viņš daļēji samaksājis noteikto kaitējuma kompensāciju, Valsts kasē iemaksājot 9700 *euro*. Tādējādi kopumā saskaņā ar pirmajā un apelācijas instances tiesā iesniegtajiem dokumentiem */pers. A/*

⁶² Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 20.11.2018. spriedums lietā Nr. 11092065417; Nr. 11091034818; Nr. 11087051318. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370264.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁶³ Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 25.01.2019. spriedums lietā Nr. 11352043216. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375905.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁶⁴ Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 22.11.2018. spriedums lietā Nr. 11819004814. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/373553.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁶⁵ Rīgas apgabaltiesas Kriminālietu tiesas kolēģijas 04.12.2018. spriedums lietā Nr. 11518004016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376568.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

samaksājis 9730 *euro*. Ņemot vērā, ka apsūdzētais samaksājis vairāk nekā divas trešdaļas no pieteiktās kaitējuma kompensācijas, Tiesas kolēģija šo apstākli saskaņā ar KL 47. panta otro daļu atzina par atbildību mīkstinošu. Tā kā */pers. A/* konstatēts papildu atbildību mīkstinošs apstāklis, tad sods tika mīkstināts par diviem mēnešiem. Attiecībā par aizstāvības norādi, ka */pers. A/* apgādībā ir divi bērni, apgabaltiesa konstatēja, ka pirmās instances tiesa šo apstākli jau ņēmusi vērā, nosakot sodu. Apsūdzētais pēc pirmās instances tiesas sprieduma turpināja atlīdzināt kaitējuma kompensāciju, tādējādi parādot savu attieksmi pret izdarīto, proti, ka viņš saprata sava noziedzīga nodarījuma kaitīgās sekas un uzsācis ne tikai izciest sodu nosacīti, bet gan arī izmaksāt kaitējuma kompensāciju.

Krimināllietā Nr. 11354042216 (Lietas arhīva Nr. KA04-0771-18/10)⁶⁶ par pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētais */pers. A/* iesniedzis apelācijas sūdzību, kurā lūdz mīkstināt viņam noteikto sodu, ņemot vērā, ka pēc piespiedu darba stundu atstrādāšanas ir palīdzējis tiesībsargājošajām iestādēm atklāt sevišķi smagu noziegumu. No Valsts policijas Rīgas reģiona pārvaldes Saulkrastu iecirkņa Rīgas apgabaltiesā 2018. gada 5. novembrī saņemtās informācijas ir redzams, ka */pers. A/* paziņoja policijai par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, kas kvalificēts saskaņā ar KL 160. panta pirmo daļu un KL 117. panta 2. punktu. Kriminālprocess Nr. 11354053817 tika uzsākts 2017. gada 3. decembrī un 2018. gada 18. maijā tika nodots Rīgas tiesas apgabala prokuratūrai kriminālvajāšanas uzsākšanai. Tiesas kolēģija, konstatējot, ka */pers. A/* ir sekmējis citas personas nozieguma atklāšanu, paziņojot policijai par citas personas sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, atzina to par */pers. A/* atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 4. punktu un uzskatīja, ka ar pirmās instances tiesas spriedumu piespriestais sods par katru noziedzīgo nodarījumu ir mīkstināms. Līdz ar to, autora ieskatā, tieši pirmās instances tiesa ir tā kompetentā iestāde, kurai pietiekami uzmanīgi un pienācīgi jāizvērtē visi lietas apstākļi, nevis pavirši, kā šajā gadījumā, nekonstatējot vainīgās personas atbildību mīkstinošo apstākli, kā arī šim apstāklim nav pievērsusi uzmanību arī prokurore.

⁶⁶ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 20.11.2018. spriedums lietā Nr. 11354042216. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/3731122.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

Krimināllietā Nr. 11092074117 (Lietvedības Nr. KA04-0901-18/24)⁶⁷ ir norādīts, ka par pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētais /*pers. A*/ iesniedzis apelācijas sūdzību, norādot, ka pirmās instances tiesa nav ņēmusi vērā to, ka viņš savu vainu izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā atzina pilnībā un izdarīto nožēloja, to, ka viņš piekrita lietas izskatīšanai bez pierādījumu pārbaudes, tādējādi ietaupot procesa laiku. Uzskata, ka viņam piespriestais brīvības atņemšanas sods uz diviem mēnešiem ir netaisnīgi bargs un šāds soda mērs liegs viņam iespēju ātrāk nostrādāt piespriestās piespiedu darba stundas, dodot kopējo labumu sabiedrībai. Lūdz mīkstināt viņam piespriesto sodu. Pirmās instances tiesa spriedumā norādījusi, ka saskaņā ar KL 47. pantu nav konstatējami apsūdzētā atbildību mīkstinoši apstākļi. No lietas materiāliem izriet, ka apsūdzētais pirmstiesas procesā savu vainu izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā, kas paredzēts KL 180. panta pirmajā daļā, atzina pilnībā un izdarīto nožēloja, kā arī piekrita pierādījumu pārbaudes neizdarīšanai tiesā. No pirmās instances tiesas sēdes protokola izriet, ka apsūdzētais tiesas sēdē savu vainu viņam celtajā apsūdzībā pēc KL 180. panta pirmās daļas atzina pilnībā, izdarīto nožēloja. Par apsūdzētā personību pozitīvi raksturojošu apstākli pirmās instances tiesa atzina to, ka viņš piekrita izskatīt krimināllietu bez pierādījumu pārbaudes izdarīšanas, izvēlējās vienkāršāku procesa veidu, tādējādi sadarbojoties ar procesa virzītāju un sekmējot krimināltiesisko attiecību noregulējumu atbilstoši KPL 21. pantam. Turklāt, tiesa atzina, ka apsūdzēto pozitīvi raksturo izdarītā nožēlošana. Pamatojoties uz judikatūrā skaidroto, ka, atbilstoši no KL 47. panta nosaukuma un satura izrietošajam, par atbildību mīkstinošiem apstākļiem var atzīt tādas apstākļus, kas saistīti ar vainīgās personas vai citas personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu⁶⁸, Tiesas kolēģija uzskatīja, ka pirmās instances tiesa spriedumā nepamatoti norādījusi, ka savas vainas atzīšanu tiesa ņem vērā kā apsūdzētā personību pozitīvi raksturojošu apstākli. Tiesas kolēģija norādīja, ka savas vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana ir attiecināma nevis uz apsūdzētā personību, bet gan uz izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Savukārt apsūdzētā personību raksturojoši dati ir, piemēram, veselības stāvoklis, invaliditāte, apgādājamo esamība, nevainojama uzvedība, sodāmības neesamība un tamlīdzīgi. Turklāt personību raksturojoši dati nav atzīstami par atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Tiesas kolēģija, izvērtējot lietas apstākļus, uzskatīja, ka

⁶⁷ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 20.12.2018. spriedums lietā Nr. 11092074117. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/372978.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁶⁸ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I. – VIII.¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 211.-212. lpp.

apsūdzētajam saskaņā ar KL 47. panta otro daļu par atbildību mīkstinošu apstākli atzīstams tas, ka viņš pilnībā atzina savu vainu izdarītajā un izdarīto nožēloja. Tāpat, ņemot vērā Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta norādi, ka jaunu atbildību mīkstinošo apstākļu konstatēšana ir pamats soda mēra pārskatīšanai, ja sods bijis noteikts, ņemot vērā šos apstākļus⁶⁹, apelācijas instances tiesa samazināja sodu.

Krimināllietā Nr. 11096000917 (Lietas arhīva Nr. KA04-0126-19/11)⁷⁰ ir norādīts, ka par pirmās instances tiesas spriedumu apsūdzētais /pers. D/ iesniedza apelācijas sūdzību daļā par viņam noteikto papildsodu, kuru uzskata par pārāk bargu un lūdz mīkstināt, ņemot vērā viņa vainas atzīšanu un izdarītā nožēlošanu, kā arī viņa apņemšanos pēc soda izciešanas atlīdzināt kaitējuma kompensāciju cietušajam. Pirmās instances tiesas spriedumā apsūdzētā /pers. D/ atbildību mīkstinoši apstākļi netika konstatēti, jo savu vainu izdarītajā noziedzīgajā nodarījumā viņš atzina daļēji. Savukārt savā apelācijas sūdzībā apsūdzētais norādījis, ka savu vainu atzīst pilnībā un ļoti nožēlo izdarīto, arī apsūdzētā aizstāvis savā viedoklī norādījis, ka /pers. D/ savu vainu izdarītajā ir atzinis un to nožēlo. Izvērtējot šo jauno apstākli, Tiesas kolēģija no krimināllietas materiāliem konstatēja, ka /pers. D/ 2018. gada 7. decembrī ir atlīdzinājis cietušajam /pers.F/ visu pieteikto materiālā kaitējuma kompensāciju 117 euro apmērā, savukārt 2018. gada 6. novembrī /pers. D/ ir pilnībā nomaksājis pirmās instances tiesas spriedumā noteikto atlīdzību par valsts nodrošināto aizstāvju darbu. Ņemot vērā iepriekš minēto un apstākli, ka visas saprātīgās šaubas tulkojamas par labu apsūdzētajam, Tiesas kolēģija uzskatīja, ka apsūdzētais ir parādījis patiesu nožēlu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu, ko saskaņā ar KL 47. panta otro daļu vērtēja kā /pers. D/ atbildību mīkstinošu apstākli – savas vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana. Tāpat Tiesas kolēģija atzina, ka ir pamats saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 3. punktu atzīt par /pers. D/ atbildību mīkstinošu apstākli to, ka viņš labprātīgi atlīdzinājis ar noziedzīgo nodarījumu cietušajam /pers. F/ radīto kaitējumu, kas Tiesas kolēģijas ieskatā bija pietiekams pamats pirmās instances tiesas spriedumā noteiktā brīvības atņemšanas soda laika samazināšanai par 20 dienām.

⁶⁹ AT Krimināllietu departamenta 17.03.2016. lēmums lietā Nr. 11370038213, 11370047413 (lietas arhīva Nr. SKK-154/2016). Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs>. [aplūkots 03.04.2019.]

⁷⁰ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 22.01.2019. spriedums lietā Nr. 11096000917. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376574.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

Krimināllietā Nr. 11094087814 (Lietvedības Nr. KA04-0338-18/19)⁷¹ norādīts, ka Tiesas kolēģija atzīst, ka pirmās instances tiesa pamatoti saskaņā ar KL 47. panta otro daļu par apsūdzētā atbildību mīkstinošiem apstākļiem atzina to, ka /pers. A/ samaksājis lielāko daļu no cietušajam izmaksātās 1600 *euro* apmērā valsts kompensācijas, kā arī to, ka noziegums izdarīts cietušā /pers. C/ konfliktējošās uzvedības dēļ pret /pers. A/. Autora ieskatā pat tad, kad vainīgā persona jau ir sākusi atlīdzināt cietušajai personai noziedzīgā nodarījuma rezultātā nodarīto kaitējuma kompensāciju tikai un vienīgi pozitīvo raksturo apsūdzētās personas darbības, kas bez šaubām ir ņemams vērā, ka atbildību mīkstinošs apstāklis, nosakot apsūdzētajam sodu atbilstoši KL 47. panta otrās daļas noteikumiem. Kompensācijas kaitējuma atlīdzināšanas uzsākšana skaidri liecina par vainīgās personas nostāju pret izdarīto noziedzīgo nodarījumu un pret noziedzīgā nodarījuma izraisītajām kaitīgajām sekām, ko vainīgais noteikti ir sapratis. Cits jautājums, uz kādu laiku apsūdzētajam ir samazināms sods apelācijas instances tiesā, konstatējot šādu atbildību mīkstinošo apstākli apgabaltiesā. Autora prāt soda samazināšana jeb mīkstināšana ir atkarīga procentuāli no atlīdzināšanas apmērā, tas ir, kāds atlīdzības apmērs ir atlīdzināts cietušajai personai no kopējās kaitējuma kompensācijas summas.

Krimināllietā Nr. 11352039016 (Lietas arhīva Nr. KA04-0918-18/4)⁷² ir norādīts, ka apsūdzētais savā apelācijas sūdzībā lūdz atbrīvot viņu no kriminālatbildības un piespriedē soda šajā lietā, pamatojoties uz KL 58. panta trešo daļu, jo viņš esot būtiski palīdzējis atklāt noziegumu krimināllietā Nr. 11860006916, kurā pēc KL 329. panta tiek apsūdzēta viņa bijusī sieva /pers. G/. Šajā lietā viņš ir liecinieka statusā, lieta atrodas iztiesāšanas stadijā. Tiesas kolēģija uzskatīja, ka šis lūgums nav pamatots. Saskaņā ar KL 58. panta trešo daļu no kriminālatbildības var atbrīvot personu, kura būtiski palīdzējusi atklāt smagu vai sevišķi smagu noziegumu, kas ir smagāks vai bīstamāks par šīs personas pašas izdarīto noziedzīgo nodarījumu. /pers. F/ ir apsūdzēts par mazāk smaga noziedzīga nodarījuma izdarīšanu saskaņā ar KL 185. panta pirmo daļu. Arī /pers. G/ inkriminētais KL 329. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums saskaņā ar KL 7. panta trešo daļu ir klasificējams kā mazāk smags, savukārt KL 58. panta trešā daļa paredz atbrīvošanu no kriminālatbildības tikai par smaga vai sevišķi smaga nozieguma atklāšanu. Lietas materiālos nav tiesībaizsardzības iestāžu darbinieku ziņojuma, kas

⁷¹ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 26.11.2018. spriedums lietā Nr. 11094087814. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/372036.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁷² Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 28.11.2018. spriedums lietā Nr. 11352039016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374803.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

apliecinātu, ka apsūdzētais būtu palīdzējis atklāt citas personas izdarītu smagu vai sevišķi smagu noziegumu, tāpēc nav pamata šo apstākli arī vērtēt kā atbildību mīkstinošu saskaņā ar KL 47. pantā noteikto, jo minētā lieta atrodas iztiesāšanas stadijā un citas personas vainīgums neapstiprinās ar spēkā stājušos nolēmumu citā lietā. Pirmās instances tiesa saskaņā ar KL 47. panta noteikumiem nav konstatējusi apsūdzētā atbildību mīkstinošus apstākļus, un tādus nekonstatē arī apelācijas instances tiesa. Konkrētajā gadījumā ir atzīstams, ka gan pirmās instances, gan apelācijas instances tiesa pamatoti nav konstatējusi to, ka apsūdzētais ar konkrētām darbībām būtu palīdzējis citas personas noziedzīgā nodarījuma atklāšanā. Pie tam, noziedzīgs nodarījums, par kuru viņš sniedz liecības, ir klasificējams kā mazāk smags noziedzīgs nodarījums, kas ir pretrunā ar KL normām. Diskutējams ir jautājums par to, vai vainīgās personas palīdzība citas personas noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas atklāšanā ir vai nav ņemama vērā kā atbildību mīkstinošs apstāklis saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām, kad citas personas nolēmums krimināllietā nav stājies likumīgā spēkā. Autors ierosina atzīt norādīto gadījumu par atbildību mīkstinošo apstākli, jo tās ir faktiskās vainīgās personas darbības, kuras palīdzēja atklāt citas personas noziegumu. Līdz ar to nav primāras nozīmes, vai tas nolēmums ir vai nav stājies likumīgā spēkā.

Krimināllietā Nr. 11520057017 (Lietas arhīva Nr. KA04-0148-19/16)⁷³ Tiesas kolēģija atzina par kļūdainu pirmās instances tiesas norādi, ka par /pers. A/ atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar KL 47. panta pirmo daļu ir atzīstama vaļširdīga atzīšanās un izdarītā nožēlošana. Tiesas kolēģija ieskatā par /pers. A/ atbildību mīkstinošiem apstākļiem saskaņā ar KL 47. panta otro daļu ir atzīstama viņa vaļširdīgā atzīšanās un izdarītā nožēlošana, kā arī tas, ka noziedzīgo nodarījumu viņš ir izdarījis, būdams nepilngadīgs. Konkrētajā gadījumā apelācijas instances tiesas lēmums atzīt par apsūdzētā vaļširdīgo atzīšanos un izdarītā nožēlošanu par atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar KL 47. panta otro daļu ir ļoti korekts, ņemot vērā ka nav konstatēti visi trīs KL 47. panta pirmās daļas 1. punktā norādītie apstākļi – noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļširdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto. Kas attiecas uz apsūdzētā nepilngadību, tas, autora ieskatā, nav atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli, jo raksturo apsūdzētā personību.

⁷³ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 29.01.2019. spriedums lietā Nr. 11520057017. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375456.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

Krimināllietā Nr. 11520068816 (Lietas arhīva Nr. KA04-0706-18/1)⁷⁴ ir norādīts, ka par apsūdzētās atbildību mīkstinošu apstākli, atbilstoši KL 47. panta otrajai daļai, pirmās instances tiesa pamatoti atzinusi apstākli, ka apsūdzētā gan pirmstiesas kriminālprocesā, gan tiesas izmeklēšanas laikā savu vainu inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā ir atzinusi pilnībā un nožēlojusi izdarīto, tādējādi kā nepamatots vērtējams apelācijas sūdzībā norādītais par to, ka apsūdzētā nav atzinusi savu vainu vai atzinusi to tikai formāli. Tāpat, nosakot apsūdzētajai sodu, pirmās instances tiesa ņēmusi vērā to, ka apsūdzētā ir izmantojusi KPL 21. pantā paredzētās tiesības uz sadarbību ar kriminālprocesa veikšanai pilnvaroto personu, izvēloties vienkāršāko procesa veidu. Taču pirmās instances tiesa nepamatoti saskaņā ar KL 47. panta otro daļu par atbildību mīkstinošu apstākli atzinusi apsūdzētās vēlēšanos noslēgt izlīgumu ar cietušo, jo vēlme noslēgt izlīgumu, daļēji atlīdzinot pieteikto kaitējuma kompensāciju, nevar tikt atzīta par atbildību mīkstinošu apstākli, kas ir pretrunā gan KL 47. panta nosacījumiem, gan Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta un Krimināllietu tiesu palātas 2008. gada 1. jūlija kopsapulces lēmumu par sodu piemērošanas praksi, gan arī civiltiesiskās apdrošināšanas būtībai.

Tālāk tiek analizēti Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas nolēmumi.

Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģija krimināllietā Nr. 11390066818 (Lietas arhīva Nr. KA06-0036-19/4)⁷⁵ norāda, ka pirmās instances tiesa saskaņā ar KL 47. panta otrās daļas noteikumiem par atbildību mīkstinošu apstākli atzinusi to, ka apsūdzētais vaļsirdīgi atzina savu vainu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā un nožēloja izdarīto. Autors secina, ka absolūti pareizi piemērota tieši KL 47. panta otrā daļa, nevis KL 47. panta pirmās daļas 1. punkts, jo nav konstatēti visi trīs KL 47. panta pirmās daļas 1. punktā norādītie elementi, kā arī pamatoti Tiesas kolēģija atzina, ka apsūdzētā tiesības uz sadarbību atbilstoši KPL 21. panta noteikumiem, tostarp arī izvēloties vienkāršāku procesa veidu, piesakot lūgumu neizdarīt pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanā, nav atzīstams atsevišķi par atbildību mīkstinošu apstākli KL 47. panta izpratnē.

⁷⁴ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 29.10.2018. spriedums lietā Nr. 11520068816. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/371872.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁷⁵ Zemgales apgabaltiesas 06.02.2019. spriedums lietā Nr. 11390066818. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376243.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

Krimināllietā Nr. 11815000713 (Lietas arhīva Nr. KA06-0010-18/15)⁷⁶ pirmās un apelācijas instances tiesa saskaņā ar KL 47. pantu pamatoti apsūdzētā /pers. C/ atbildību mīkstinošus apstākļus nav konstatējusi. Taču apelācijas instances tiesa konstatēja, ka pārkāptas KPL 14. pantā noteiktās apsūdzētā tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tas ir, bez neattaisnotas novilcināšanas. Apelācijas instances tiesa, ievērojot konkrētās lietas sarežģītību, lietas apjomu, procesā iesaistīto personu attieksmi pret procesuālo pienākumu pildīšanu, konstatēja tiesību pārkāpumu attiecībā uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā, tāpēc apsūdzētajam /pers. C/, nosakot sodu, piemēroja KPL 49.¹ panta pirmās daļas 1. punkta nosacījumus un piesprieda sodu samazināja.

Krimināllietā Nr. 11370068417 (Lietas arhīva Nr. KA06-0176-18/6)⁷⁷ apelācijas instances tiesas nolēmumā pareizi norādīts, ka daļēji atlīdzinātais cietušajai radītais kaitējums var tikt vērtēts kā atbildību mīkstinošs apstāklis saskaņā ar KL 47.panta otrās daļas noteikumiem, jo saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 3. punktu apsūdzētā atbildību mīkstina tikai ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma labprātīga, pilnīga atlīdzināšana. Lietā konstatētajos apstākļos, apelācijas instances tiesas ieskatā, apstāklis, ka apsūdzētais daļēji atlīdzinājis ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu, ir atzīstams par apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli, ievērojot to, ka pirmās instances tiesa, nosakot sodu, jau ir ņēmusi vērā /pers. D/ gatavību savu iespēju robežās atlīdzināt cietušajai radīto kaitējumu. Turklāt, neatkarīgi no tā, vai apsūdzētais piekrīt vai nepiekrīt atlīdzināt kaitējumu, tas ir jāatlīdzina, jo to piedzīt cietušās labā no /pers. D/ ir noteikts jau ar pirmās instances tiesas spriedumu. Taču vienlaikus atzīmējams, ka labprātīga un pēc iespējas ātrāka nodarītā kaitējuma atlīdzināšana var būt apsūdzētajam materiāli ievērojami izdevīgāka, nekā kaitējuma kompensācijas piedziņa piespiedu kārtā.

Krimināllietā Nr. 11221180113 (Lietas arhīva Nr. KA06-0096-18/3)⁷⁸ norādīts, ka pirmās instances tiesa nav konstatējusi KL 47. pantā paredzētos apsūdzētā atbildību mīkstinošos apstākļus. Pretēji pirmās instances tiesas spriedumā konstatētajam, Zemgales apgabaltiesa saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, kas noteic, ka par atbildību mīkstinošu

⁷⁶ Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 06.09.2018. spriedums lietā Nr. 11815000713. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/366566.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁷⁷ Zemgales apgabaltiesas 25.10.2018. spriedums lietā Nr. 11370068417. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/367215.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁷⁸ Zemgales apgabaltiesas 27.08.2018. spriedums lietā Nr. 11221180113. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/362913.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

apstākli var atzīt arī citu ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu saistītu apstākli, kurš šajā likumā nav paredzēts, par apsūdzētā /pers. F/ atbildību mīkstinošu apstākli atzina vaļširdīgu atzīšanos un izdarītā nožēlu. Pie tam, Zemgales apgabaltiesa secināja, ka apsūdzētais /pers. F/ ir labprātīgi atlīdzinājis divu cietušo pieteiktās kaitējuma kompensācijas, kas kopumā veido ievērojamu naudas summu un šajā daļā starp pusēm nepastāv strīds, atzīstot to saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 3. punktu par apsūdzētā /pers. F/ atbildību mīkstinošu apstākli. Tādējādi, konstatējot divus atbildību mīkstinošus apstākļus, kurus nebija konstatējusi pirmās instances tiesa, apsūdzētajam piespriests soda tika mīkstināts.

Krimināllietā Nr. 11905005217 (Lietas arhīva Nr. KA06-0203-18/2)⁷⁹ apelācijas instance secinājusi, ka pirmās instances tiesa, nekonstatējot apsūdzētā atbildību mīkstinošos apstākļus, nepamatoti piemērojusi nesamērīgi bargu sodu. Līdz ar to, autors secina, ka apsūdzētajam jāizmanto savas likumā noteiktās tiesības pirmās instances tiesas nolēmumu pārsūdzēšanai likumā noteiktajā gadījumā, ja personām liekas, ka saskaņā ar KL 47. panta noteikumiem kāds no uzskaitītiem apstākļiem nav izvērtēts un ņemts vērā, nosakot sodu.

Tālāk tiek analizēti Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas nolēmumi.

Krimināllietā Nr. 11331011918 (Lietvedības Nr. KA03-0036-19)⁸⁰ ir norādīts, ka, kaut gan prokurores ieskatā kaitējuma kompensācijas atlīdzināšana pēc tiesas sprieduma nevar būt par pamatu apsūdzētajam /pers. B/ piespriestā soda veida mīkstināšanai, jo Rēzeknes tiesa spriedumā sodu noteica, pamatojoties uz apstākļiem, kas konstatēti lietas izskatīšanas dienā, apelācijas instances tiesa /pers. B/ konstatēja KL 47. panta pirmās daļas 3. punktā paredzēto atbildību mīkstinošo apstākli – vainīgais labprātīgi atlīdzinājis nodarīto zaudējumu par summu 2865,14 *euro*. Pirmās instances tiesa, nosakot sodu, šo apstākli nevarēja ņemt vērā, jo apsūdzētais nodarīto zaudējumu atlīdzināja uzreiz (nākamajā dienā) pēc pirmās instances tiesas sprieduma pasludināšanas. Vadoties no judikatūrā norādītā, ka, atzīstot par apsūdzētā atbildību mīkstinošu tādu apstākli, kuru nebija konstatējusi pirmās instances tiesa un kuru pirmās instances tiesa,

⁷⁹ Zemgales apgabaltiesas 12.11.2018. spriedums lietā Nr. 11905005217. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370628.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁸⁰ Latgales apgabaltiesas 24.01.2019. spriedums lietā Nr. 11331011918. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375111.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

nosakot soda mēru, nebija ņēmusi vērā, apelācijas instances tiesai ir pamats soda apmēra pārskatīšanai⁸¹, Latgales apgabaltiesa atzina, ka, konstatējot jaunu apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli, /pers. B/ noteiktais sods ir mīkstināms un pirmās instances tiesas spriedums daļā par kaitējuma kompensācijas piedziņu valsts labā ir atceļams.

Krimināllietā Nr. 11181005917 (Lietas arhīva Nr. KA03-0063-18)⁸² minēts gadījums, kad prokurors iesniegtās apelācijas sūdzības atzina tikai daļā par /pers. C/ piespriestā brīvības atņemšanas soda samazināšanu, jo apelācijas instances tiesā ir papildus vainas atzīšanai un izdarītā nožēlošanai konstatēti vēl divi /pers. C/ atbildību mīkstinošie apstākļi, kurus nebija konstatējusi pirmās instances tiesa – nodarīto zaudējumu labprātīgā atlīdzināšana, ko apstiprina maksājuma uzdevums par nodarīto zaudējumu atlīdzināšana valstij par izmaksāto valsts kompensāciju cietušajam, un, saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, tas, ka cietušajai /pers. D/ pret apsūdzēto nav nekādu pretenziju, ka viņa apsūdzētajam nodarīto ir piedevusi, ka tagad apsūdzētais savu iespēju robežās palīdz viņas ģimenei. Turklāt pirmās instances tiesa, nosakot /pers. C/ sodu, nav vērtējusi viņa veselības stāvokli, kaut arī tiesas rīcībā informācija par to bija pieejama. Tajā pašā laikā prokurors uzskatīja, ka nav tiesiska pamata noteikt /pers. C/ par tīša sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, kura rezultātā iestājās citas personas nāve, brīvības atņemšanas sodu nosacīti, jo tas nesasniedza soda mērķi – atturēt no jaunu līdzīgu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas ne tikai pašu /pers. C/, bet arī citas personas. Apelācijas instances tiesa piekrita prokurora viedoklim un par apsūdzētā /pers. C/ atbildību mīkstinošajiem apstākļiem saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 3. punktu atzina radītā kaitējuma labprātīgu atlīdzināšanu, bet saskaņā ar KL 47. panta otro daļu to, ka cietušajai pret apsūdzēto nav nekādu pretenziju, viņa apsūdzētajam ir piedevusi nodarīto un kā vienīgo tuvu cilvēku lūdz atstāt viņu brīvībā nav atzinusi par atbildību mīkstinošu apstākli. Konstatējot vēl divus /pers. C/ atbildību mīkstinošos apstākļus, ko nebija ņēmusi vērā pirmās instances tiesa, kā arī vērtējot /pers. C/ veselības stāvokli – viņam ir noteikta trešās invaliditātes grupa, pēc noziedzīga nodarījuma izdarīšanas ir pasliktinājies viņa psihiskās veselības stāvoklis, apelācijas instances tiesa atzina, ka /pers. C/ piespriestais sods ir samazināms. Taču, domājams, ka apstākļi, ka cietusī ir piedevusi

⁸¹ Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 17.03.2016. lēmums lietā Nr. SKK-154/2016.

⁸² Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2018. gada 12. decembra spriedums lietā Nr. 11181005917. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/373650.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

apsūdzētajam un viņai nav nekādu pretenziju attiecībā pret viņu, drīzāk ir vērtējams kā vainīgās personas raksturojošs apstāklis, nevis kā atbildību mīkstinošs apstāklis KL 47 panta izpratnē.

Krimināllietā Nr. 11180020808 (Lietvedības Nr.KA03-0037-19)⁸³ ir nodibināts, ka apsūdzētā /pers. A/ atbildību mīkstinošus apstākļus pirmās instances tiesa nekonstatēja. No lietas materiāliem redzams, ka /pers. A/ savu vainu visos viņam inkriminētajos noziedzīgajos nodarījumos (Nr.1., Nr.2, Nr.3, Nr.8 un Nr.9) atzina un nožēlo izdarīto. Jau pirmstiesas kriminālprocesā /pers. A/ norādīja, ka vaļširdīgi nožēlo izdarīto gan būdams nopratināts kā aizturētais, gan arī kā persona, pret kuru uzsākts kriminālprocess. Būdams nopratināts kā aizdomās turētais, /pers. A/ norādīja, ka noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu vaļširdīgi nožēlo un vainu atzīst daļēji. Savukārt būdams nopratināts apsūdzētā statusā un saņemot apsūdzību, viņš norādīja, ka savu vainu atzīst pilnībā. Arī tiesas sēdē, kas Daugavpils tiesā notika 2009. gada 20. maijā, /pers. A/ norādīja, ka viņš savu vainu atzīst pilnībā. Tādējādi Latgales apgabaltiesa atzina, ka atbilstoši KL 47. panta otrās daļas nosacījumiem ir konstatējams šāds apsūdzētā /pers. A/ atbildību mīkstinošs apstāklis – vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana, kas attiecināms uz visiem viņam inkriminētajiem pieciem noziedzīgiem nodarījumiem, un kas tiesas ieskatā ir jāņem vērā, nosakot apsūdzētajam soda mēru. Apelācijas instances tiesa tāpat uzskatīja, ka konkrētajā kriminālprocesā netika ievērota prasība par kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā saskaņā ar KPL 14. panta pirmās daļas noteikumiem, jo no Tiesu informācijas sistēmas (TIS) redzams, ka kopējais lietas izskatīšanas ilgums pirmās instances tiesā bija 3861 diena, kas, ņemot vērā lietas iztiesāšanas ilgumu, ievērojot apsūdzētajam inkriminētos nodarījumus, kriminālprocesā iesaistīto personu skaitu un lietas apjomu, nav atzīstams par saprātīgu termiņu. Līdz ar to, nosakot sodu apsūdzētajam, tika piemēroti KL 49.¹ panta pirmās daļas 1. punkta noteikumi un galīgais pamatsods noteikts tādā apmērā, kādu viņš jau ir pavadījis, atrodoties aizturēšanā un apcietinājumā.

Tālāk tiek analizēti Vidzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas nolēmumi.

⁸³ Latgales apgabaltiesas 30.01.2019. spriedums lietā Nr. 11180020808. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376671.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

Krimināllietā Nr. 11100027718 (Lietas arhīva Nr. KA05-0031-19/13)⁸⁴ ir norādīts uz noziedzīgā nodarījuma priekšmeta vērtību (nozagtās preces vērtība ir astoņi *euro* astoņdesmit *eirocenti*), proti, to, ka apsūdzētā prettiesisko darbību rezultātā cietušajai SIA “MAXIMA Latvija” tika nodarīts ļoti mazs materiālais kaitējums, ko apsūdzētais ir labprātīgi atlīdzinājis, kā arī ņemot vērā */pers. E/* personību – iepriekš nav sodīts, ir izvērtējis un apzinājis savu darbību prettiesiskumu, ir trūcīga persona, nestrādājošs otrās grupas invalīds, apgādībā divi mazgadīgi bērni, apelācijas instances tiesa atzīst, ka konkrētajā gadījumā apsūdzēto var atbrīvot no soda, pamatojoties uz KL 59. panta trešo daļu. KPL 521. pants noteic, ka tiesa var taisīt notiesājošu spriedumu, nepiespriežot sodu, ja konstatē KPL 379. panta pirmās daļas 1. un 3. punktā minētos apstākļus. Savukārt KPL 379. panta pirmās daļas 1. punktā noteikts, ka tiesa var izbeigt kriminālprocesu, ja izdarīts noziedzīgs nodarījums, kuram ir noziedzīga nodarījuma pazīmes, bet ar kuru nav radīts tāds kaitējums, lai piesprieztu kriminālsodu. Autors secina, ka šajā gadījumā ir piemērots tiesību institūts, kad persona tiek atbrīvota no kriminālatbildības, ņemot vērā KL 47. panta pirmās daļas 3. punktā konstatēto atbildību mīkstinošu apstākli kopsakarā ar personību raksturojošiem apstākļiem atbilstoši KL 46. un 59. panta noteikumiem, bet pamatojumu tam nosaka KPL 379. panta pirmās daļas 1. un 3. punkta, 521. panta noteikumi. Jāatzīst, ka šis ir pirmais nolēmums, kas autora pieredzes laikā ir pieņemts, piemērojot iepriekš minētās KL un KPL normas, tādējādi konkrētajā gadījumā Tiesas kolēģija pilnvērtīgi, pamatoti, likumīgi un taisnīgi ir pieņēmusi nolēmumu, izvērtējot visus lietas apstākļus to kopumā un savstarpējā sakarībā.

Krimināllietā Nr. 11130057517 (Lietas arhīva Nr. KA05-0141-18/6)⁸⁵ Apelācijas instances tiesa atzina, ka saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 1. punktu apsūdzētā */pers. A/* pieteikšanās par vainīgu, savas vainas atzīšana un izdarītā nožēla ir atzīstama par apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli noziedzīgos nodarījumos, kas izdarīti 2017. gada 29. jūlijā, 2018. gada 25. janvārī, savukārt saskaņā ar KL 47. panta otro daļu */pers. A/* savas vainas atzīšana un izdarītā nožēla atzīstama par apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli noziedzīgos nodarījumos, kas izdarīti 2017. gada 15. jūlijā, 2017. gada 19. augustā, 2017. gada 27. augustā, 2018. gada 27. februārī, 2018. gada 11. martā. Ievērojot to, ka apelācijas instances tiesa apsūdzētā rīcībā konstatēja vienu

⁸⁴ Vidzemes apgabaltiesas 14.02.2019. spriedums lietā Nr. 11100027718. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/> [aplūkots 05.04.2019.]

⁸⁵ Vidzemes apgabaltiesas 07.11.2018. spriedums lietā Nr. 11130057517. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/369126.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

atbildību mīkstinošu un vienu atbildību pastiprinošu apstākli, turklāt noziedzīgajos nodarījumos, kas izdarīti 2017. gada 29. jūlijā, 2018. gada 25. janvārī, tiesa apsūdzētā rīcībā konstatēja atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 1. punktu, Vidzemes apgabaltiesa atzina, ka šādai apsūdzētā rīcībai, piesakoties par vainīgu divu noziedzīgu nodarījumu izdarīšanā, ir jārod atspoguļojums viņam nosakāmā soda mērā. Tātad, šeit tieši apelācijas instances tiesa, nevis pirmās instances tiesa konstatējusi papildus atbildību mīkstinošos apstākļus atbilstoši KL 47. panta pirmās daļas 1. punkta noteikumiem, jo dažās epizodēs tika konstatēti visi trīs atbildību mīkstinošo apstākļu elementi, kas autora prāt nav atstājams bez ievērības, nosakot apsūdzētajam sodu par noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu.

Krimināllietā Nr. 11130078217 (Lietas arhīva Nr. KA05-0029-19/5)⁸⁶ apelācijas instances tiesā tika iesniegts 2019. gada 4. janvāra izlīgums, kuru noslēgusi cietusī /pers. C/ un apsūdzētais /pers. A/. Izlīguma tekstā norādīts, ka /pers. A/ atvainojas /pers. C/ par nodarīto, un cietusī šo atvainošanos pieņem; /pers. C/ apliecina, ka /pers. A/ ir novērsis ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu 150 euro apmērā un ka neizvirzīs nekāda veida pretenzijas pret /pers. A/ par izlīguma priekšmetā izklāstītajiem faktiem; izlīguma slēdzēji ir informēti un apliecinājuši, ka saprot izlīguma nosacījumus un sekas. Izvērtējusi apelācijas instances tiesā rakstveidā iesniegto izlīgumu, Vidzemes apgabaltiesa atzina, ka kriminālprocess daļā /pers. A/ apsūdzībā pēc KL 185. panta pirmās daļas ir jāizbeidz, jo ir konstatēti KPL 377. panta 9. punktā paredzētie kriminālprocesu nepieļaujošie apstākļi, proti, ir noticis cietušās un apsūdzētā izlīgums tādā kriminālprocesā, kuru var uzsākt tikai uz cietušās personas pieteikuma pamata. Savukārt KPL 481. panta pirmās daļas 1. punkts paredz, ka uzsākts kriminālprocess vai tā daļa katrā ziņā ir jāizbeidz, ja iztiesāšanas laikā tiesa konstatē šā likuma 377. panta 3.-10. punktā norādītos apstākļus, kas nepieļauj kriminālprocesu. Vienlaikus Vidzemes apgabaltiesa konstatēja, ka līdz lietas iztiesāšanai apelācijas instances tiesā ir panākts savstarpējo krimināltiesisko attiecību noregulējums starp cietušo /pers. C/ un apsūdzēto /pers. A/ attiecībā par KL 175. panta trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, tāpēc 2019. gada 4. janvārī noslēgto izlīgumu saskaņā ar KL 47. panta otro daļu atzīst par apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli attiecībā uz šo noziedzīgo nodarījumu. Tāpat, ievērojot to, ka pirms lietas iztiesāšanas apelācijas instances tiesā /pers. A/ cietušajai /pers. C/ labprātīgi ir atlīdzinājis ar KL 175. panta

⁸⁶ Vidzemes apgabaltiesas 30.01.2019. spriedums lietā Nr. 11130078217. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375461.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

trešajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu 50 *euro* apmērā, Vidzemes apgabaltiesa atbilstoši KL 47. panta pirmās daļas 3. punktam šādu apsūdzētā rīcību atzina par atbildību mīkstinošu apstākli. Atzīstot par apsūdzētā atbildību mīkstinošiem tādus apstākļus, kurus nebija konstatējusi pirmās instances tiesa un kurus pirmās instances tiesa, nosakot soda mēru, nebija ņēmusi vērā, apelācijas instances tiesai bija pamats soda mēra pārskatīšanai un vieglāka soda noteikšanai.

Krimināllietā Nr. 11130039615 (Lietas arhīva Nr. KA05-0153-18/13)⁸⁷ apelācijas sūdzību iesniedza vainīgās personas aizstāvis, norādot, ka pirmās instances tiesa nepamatoti saskaņā ar KL 47. panta otro daļu par atbildību mīkstinošiem apstākļiem neatzina savas vainas atzīšanu un izdarītā nožēlošanu, kā arī apsūdzētā slikto veselības stāvokli. Turklāt pirmās instances tiesa, nosakot soda mēru, neesot ņēmusi vērā un vērtējusi apsūdzētā */pers. D/* ģimenes stāvokli un lomu ģimenes dzīvē – viņa ikdienas aprūpē ir divi mazgadīgi bērni. Tas apstākļi, ka */pers. D/* ir vairākkārtīgi izdarījis viena veida noziedzīgus nodarījumus, aizstāvja ieskatā nevar kalpot par iemeslu, lai secinātu, ka viņš izdarīto nenožēlo. Turklāt tiesa neesot ņēmusi vērā */pers. D/* veselības stāvokli, par ko ziņas ir nostiprinātas krimināllietas materiālos. Aizstāvis norāda, ka */pers. D/* jau pats sevi ir sodījis par savu rīcību, laupot sev veselību un normālu turpmāko dzīvi. Šiem */pers. D/* raksturojošiem apstākļiem spriedumā vispār neesot dots vērtējums. Apgabaltiesa atzina, ka pirmās instances tiesa pamatoti secinājusi, ka apsūdzētā savas vainas atzīšana un izdarītā nožēla ir tikai formāla izpausme un līdz ar to pamatoti šo apstākli nav atzinusi par apsūdzētā atbildību mīkstinošu. Apgabaltiesa tāpat norādījusi, ka atzīt kādu apstākli par apsūdzētā atbildību mīkstinošu saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, ir tiesas tiesība, nevis pienākums. Šeit, autora ieskatā, ir diezgan diskutējams jautājums par formālās izpausmes konstatēšanu apsūdzētā darbībās, jo, konstatējot jau divus šā atbildību mīkstinošā apstākļa elementus – vaļsirdīga atzīšanas un izdarītā nožēlošana, to var atzīt par atbildību mīkstinošu apstākli KL 47. panta izpratnē, ņemot vērā tiesu praksi (Krimināllietā Nr. 11130078217, Lietas arhīva Nr. KA05-0029-19/5; Krimināllietā Nr. 11130057517, Lietas arhīva Nr. KA05-0141-18/6; Krimināllietā Nr. 11180020808, Lietas arhīva Nr. KA03-0037-19; Krimināllietā Nr. 11181005917, Lietas arhīva Nr. KA03-0063-18; Krimināllietā Nr. 11221180113, Lietas arhīva

⁸⁷ Vidzemes apgabaltiesas 04.12.2018. spriedums lietā Nr. 11130039615. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374805.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

Nr. KA06-0096-18/3; Krimināllietā Nr. 11390066818, Lietas arhīva Nr. KA06-0036-19/4; Krimināllietā Nr. 11520068816, Lietas arhīva Nr. KA04-0706-18/1; Krimināllietā Nr. 11520057017, Lietas arhīva Nr. KA04-0148-19/16; Krimināllietā Nr. 11092065417; Nr. 11091034818; Nr. 11087051318, Lietas arhīva Nr. KA04-868-18/26), kad divu elementu konstatēšana ir atzīta par atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Jāatzīmē, ka daudzos gadījumos tā ir formāla vainas atzīšana, bet tiesu prakse liecina par to, ka šis apstāklis tomēr tiek ņemts vērā, nosakot apsūdzētajiem sodu saskaņā ar KL 47. panta otrās daļas prasībām. Bez šaubām, ka norādītajā gadījuma diezgan grūti pārliecināties, vai apsūdzētais tiešām atzina savu vainu un vaļširdīgi izdarīto nožēloja. Tā kā šim apstāklim nav konkrēto pierādījumu, līdz ar to šajā gadījumā iztrūkst arī faktisko darbību elements. Pie tam, daudziem tas ir vienīgais atbildību mīkstinošais apstāklis un apsūdzētais, ja ne pats, tad ar advokāta palīdzību saprot, ka tā ir vienīgā iespēja panākt mīkstāku sodu. Autora ieskatā KL 47.panta otrās daļas piemērošana visos gadījumos diez vai būtu atzīstama par labu praksi, ņemot vērā Augstākās tiesas nostāju, ka tiesai ir tiesības atzīt par atbildību mīkstinošu apstākli, nevis tas ir tiesas pienākums. Līdz ar to, tas ir vērtēšanas subjektīvais viedoklis.

Tālāk tiek analizēti Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas nolēmumi.

Krimināllietā Nr. 11261100017 (Lietas arhīva Nr. KA02-0209-18/9)⁸⁸, aizstāvja ieskatā, apsūdzētā rīcībā un attieksmē pret izdarīto ir konstatējams KL 47. panta pirmās daļas 1. punktā paredzētais atbildību mīkstinošais apstāklis – apsūdzētais izdarīto nožēlo. Par nepamatotu pirmās instances tiesas norādi aizstāvis uzskata to, ka apsūdzētā vainas atzīšanai šajā lietā ir formāls raksturs un tas nav atzīstams par atbildību mīkstinošo apstākli, jo likumdevējs neparedz formālu vainas atzīšanas formu, vainu atzīst vai neatzīst, un vainas atzīšanas gadījumā tas vērtējams kā atbildību mīkstinošais apstāklis. Prokurore uzsvērusi, ka konkrētajā gadījumā tiesai saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, nosakot sodu, ir tiesības, nevis pienākums ņemt vērā arī citus apstākļus, kuri likumā nav paredzēti un kurus tiesa var atzīt par atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Pirmās instances tiesa šādus apstākļus nav saskatījusi. Apsūdzētajam inkriminēti divi noziedzīgi nodarījumi – pēc KL 180. panta pirmās daļas, kur pirmās instances tiesa atzina par

⁸⁸ Kurzemes apgabaltiesas 21.11.2018. spriedums lietā Nr. 11261100017. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/369805.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

atbildību mīkstinošu apstākli to, ka viņš atzina savu vainu un izdarīto nožēloja atbilstoši KL 47. panta otrās daļas prasībām. Apelācijas instances tiesa atzina, ka attiecībā uz KL 126. panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu pamatoti par atbildību mīkstinošu nav atzīts KL 47. panta pirmās daļas 1. punktā ietvertais apstāklis, norādot, ka saskaņā ar Augstākās tiesas kopsapulces 2008. gada 25. aprīļa konferencē “Sodu piemērošanas politika” pieņemtā lēmuma 8. punktā izteikto atzinumu KL 47. panta pirmās daļas 1. punktā paredzētais atbildību mīkstinošais apstāklis – noziedzīgā nodarījuma izdarītājs pieteicies par vainīgu, vaļširdīgi atzinies un nožēlojis izdarīto – ir konstatējams, pastāvot tikai visiem trim norādītajiem elementiem. Minētā punkta izpratnē norādītais elements – pieteikšanās par vainīgu ir tad, ja noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir tiesībsargājošajās iestādēs pieteicies par vainīgu tāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, par kuru tām nav bijis zināms vai arī nav bijis zināms šī noziedzīgā nodarījuma izdarītājs. Konkrētajā lietā netiek konstatēts, ka /*pers. B*/ būtu pieteicies par vainīgu kāda noziedzīga nodarījuma izdarīšanā. Iztrūkstot kādam no minētajiem elementiem, atbildību mīkstinošo apstākļu esamība vērtējama saskaņā ar KL 47. panta otro daļu. Pārbaudot lietas materiālus, apelācijas instances tiesa konstatēja, ka apsūdzētais /*pers. B*/ savu vainu divu noziedzīgu nodarījumu, kuru pazīmes paredzētas KL 126. panta pirmajā daļā un KL 180. panta pirmajā daļā, izdarīšanā atzinis pilnībā un nožēlojis izdarīto, par nepamatotu atzīstot pirmās instances tiesas spriedumā izteikto atzinumu, ka /*pers. B*/ vainas atzīšanai ir bijis formāls raksturs, neatzīstot to par /*pers. B*/ atbildību mīkstinošo apstākli. Šāds atzinums motivēts ar to, ka ilgstošā laika periodā apsūdzētais nav veicis nekādu atlīdzinājumu cietušajam, lai gan viņam bijis darbs. Apelācijas instances tiesa noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, kura pazīmes paredzētas KL 126. panta pirmajā daļā, par /*pers. B*/ atbildību mīkstinošo apstākli saskaņā ar KL 47. panta otro daļu atzina viņa vaļširdīgu vainas atzīšanu un izdarītā nožēlošanu. Tāpat tika norādīts, ka nosakot sodu /*pers. B*/, ņemams vērā apstāklis, ka viņš izmantojis KPL 21. pantā paredzētās tiesības uz sadarbību ar kriminālprocesa veikšanai pilnvaroto personu, kas izpaudusies vienkāršāka procesa veida izvēlē, tādā veidā nodrošinot efektīvāku krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu.

Krimināllietā Nr. 11380023717 (Lietas arhīva Nr. KA02-0146-18/8)⁸⁹ norādīts, ka novērtējot /*pers. F*/ personību, pirmās instances tiesa konstatējusi, ka apsūdzētā agrāk

⁸⁹ Kurzemes apgabaltiesas 19.07.2018. spriedums lietā Nr. 11380023717. Pieejams:

divas reizes tiesāta, bet sodāmība dzēsta, par administratīvo pārkāpumu izdarīšanu nav sodīta. Precējusies, apgādībā divi nepilngadīgi bērni, nestrādā, trešās grupas invalīde. Kā apsūdzētās atbildību mīkstinošs apstāklis saskaņā ar KL 47. panta otro daļu konstatēts, ka apsūdzētā labprātīgi daļēji atlīdzinājusi cietušajai radīto kaitējumu. Apelācijas instances tiesa pamatojas uz tiesību zinātnē un judikatūrā pausto atziņu, ka atbilstoši KL 47. panta nosaukumam un saturam par atbildību mīkstinošiem apstākļiem var atzīt tāds apstākļus, kas saistīti ar vainīgās personas vai citas personas izdarīto noziedzīgo nodarījumu. No minētā izriet, ka apsūdzētās ģimenes stāvoklis un ar tiem saistītie sadzīves jautājumi neattiecas uz noziedzīgu nodarījumu, līdz ar to neatbilst atbildību mīkstinošiem apstākļiem KL 47. panta izpratnē. Konkrētajā gadījumā šie apstākļi paši par sevi nevar kalpot par pamatu piesprietā soda mīkstināšanai. Turklāt apelācijas instances tiesa vērsa uzmanību, ka, nosakot sodu, pirmās instances tiesa jau ir ņēmusi vērā /pers. F/ ģimenes stāvokli, invaliditāti un to, ka apsūdzētā labprātīgi daļēji atlīdzinājusi cietušajai radīto kaitējumu, atzīstot to par atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar KL 47. panta otro daļu. Apelācijas instances tiesas sēdē apsūdzētā /pers. F/ savu vainu abu viņai inkriminēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanā vaļsirdīgi atzina, izdarīto nožēloja un paskaidroja, ka vēlas atlīdzināt cietušajai nodarīto zaudējumu. No tiesas sēdes protokola konstatējams, ka arī pirmās instances tiesā apsūdzētā savu vainu un cietušās iesniegto kaitējuma kompensācijas pieteikumu atzinusi pilnībā, taču pirmās instances tiesa spriedumā minētajam apstāklim nav devusi nekādu novērtējumu. Apelācijas instances tiesas ieskatā vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana, ko apstiprina arī vēlme un centieni atlīdzināt cietušajai nodarīto zaudējumu, nepārprotami norāda uz patiesu savas vainas apzināšanos un nožēlu par izdarīto, un tādēļ ir pamats šādu apstākli atzīt par apsūdzētās atbildību mīkstinošu KL 47. panta otrās daļas izpratnē. Jaunu KL 47. pantā paredzēto atbildību mīkstinošo apstākļu konstatēšana ir pamats soda mēra pārskatīšanai, jo sods iepriekš noteikts, neņemot vērā šādus apstākļus. Ņemot vērā minēto, apelācijas instances tiesa konstatē pamatu /pers. F/ par katru noziedzīgo nodarījumu noteiktā brīvības atņemšanas soda apmēra samazināšanai, jo atbildību mīkstinošais apstāklis attiecināms uz abiem apsūdzētajai inkriminētajiem noziedzīgajiem nodarījumiem.

Krimināllietā Nr. 11250059314 (Lietas arhīva Nr. KA02-0128-18/1)⁹⁰ atspoguļots, ka pirmās instances tiesa nav konstatējusi apsūdzēto atbildību pastiprinošus apstākļus, tāpat nav konstatējusi atbildību mīkstinošus apstākļus apsūdzētajiem */pers. I/* un */pers. H/*. Savukārt par apsūdzētā */pers. G/* atbildību mīkstinošu apstākli saskaņā ar KL 47. panta otro daļu atzīts tas, ka viņš atzinis vainu un nožēlojis izdarīto. Apelācijas instances tiesā, pēdējā vārdā apsūdzētie */pers. I/* un */pers. H/* atzina vainu un izteica nožēlu par notikušo un sekām. Līdz ar to saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, apelācijas instances tiesā ir konstatējams jauns atbildību mīkstinošs apstāklis, kas atbilstoši judikatūrā nostiprinātajai atziņai ņemams vērā, nosakot soda mēru. Izvērtējot apsūdzēto lomu noziedzīgajā nodarījumā un to, ka pastāvot līdzīgiem noziedzīgā nodarījuma apstākļiem un savstarpēji salīdzinošām ziņām, kuras izvērtējamās un ņemamas vērā, apelācijas instances tiesa secināja, ka */pers. I/* un */pers. H/* nosakāms tāds pats sods kā līdzapsūdzētajam */pers. G/*. Tātad, ja pat kāds no apsūdzētajiem pirmās instances tiesā atzina savu vainu un kāds nav atzinis savu vainu viņam inkriminētā noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, taču atzīst to vēlāk, piemēram apelācijas vai kasācijas instances tiesā, tas jebkurā gadījumā atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli un ņemams vērā, nosakot soda mēru.

3.3. Atbildību mīkstinošo apstākļu institūts kasācijas instances tiesā

Analīzei izvēlēti pieci kasācijas instances tiesas nolēmumi.

Krimināllietā Nr. 15840007018 (Lietas arhīva Nr. SKK-34/2019)⁹¹ ir norādīts, ka kasācijas protestā par Vidzemes rajona tiesas 2018. gada 20. jūnija lēmumu prokurors, lūdzot atcelt pirmās instances tiesas lēmumu un nosūtīt lietu vienošanās apstiprināšanai un soda noteikšanai. Ar apsūdzēto pirmstiesas kriminālprocesā noslēgta vienošanās par vainas atzīšanu un sodu, lieta nosūtīta tiesai vienošanās apstiprināšanai. Prokurora ieskatā, pirmās instances tiesa nepamatoti konstatēja it kā pieļautus pārkāpumus, tostarp atbildību mīkstinoša apstākļa nekonstatēšanu. Prokurors norāda, ka KL 47. panta otrā daļa nav uzskatāma par imperatīvu normu, jo tās saturs nav izteikts kategoriskā formā. Pirmstiesas kriminālprocesā, pēc prokurora domām, netika iegūts pārliecinošs pamats atbildību mīkstinoša apstākļa atzīšanai saskaņā ar KL 47. panta otro daļu, tāpēc tas netika

⁹⁰ Kurzemes apgabaltiesas 03.10.2018. spriedums lietā Nr. 11250059314. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/366708.pdf> [aplūkots 05.04.2019.]

⁹¹ Krimināllietu departamenta 19.02.2019. lēmums lietā Nr. SKK-34/2019, krimināllietā Nr. 15840007018. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376047.pdf> [aplūkots 29.03.2019.]

norādīts vienošanās protokolā. Senāts konstatē, ka pirmās instances tiesa kļūdaini interpretējusi KL 47. panta otro daļu, atzīstot, ka prokurors pārkāpis minēto normu, jo vienošanās protokolā nav norādījis apsūdzētā vainas atzīšanu un izdarītā nožēlošanu kā viņa atbildību mīkstinošu apstākli, tādēļ tiesas lēmums grozāms. Prokurors kasācijas protestā pamatoti norādījis, ka KL 47. panta otrā daļa nav uzskatāma par imperatīvu normu, jo tās saturs nav izteikts kategoriskā formā. Pirmstiesas kriminālprocesā, pēc prokurora domām, netika iegūts pārliecinošs pamats atbildību mīkstinoša apstākļa atzīšanai saskaņā ar KL 47. panta otro daļu. Līdz ar to, AT nolēma grozīt Vidzemes rajona tiesas 2018. gada 20. jūnija lēmumu, izslēdzot no lēmuma motīvu daļas atziņas par KL 47.panta otrās daļas pārkāpumu. Konkrētajā piemērā AT atzinusi, ka vainas atzīšanai, lai tā būtu atzīta par atbildību mīkstinošu apstākli, jābūt izteiktai kategoriskā formā. Cits jautājums, kā konstatēt apsūdzētā izteikumu “kategoriskumu” vai “nekategoriskumu”, tas ir, šeit ir diskutējams jautājums, kāds ir tas kritērijs jeb elements, lai konstatētu, ka vainīgā persona izsaka savu viedokli par vainas atzīšanu kategoriskā formā, lai šo apstākli atzītu par atbildību mīkstinošu apstākli. Autora ieskatā svarīgi konstatēt, kur ir tā pārliecība, lai apgalvotu, ka persona kategoriskā formā atzinusi savu vainu, un tāpēc tas ir atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli. Jāpiebilst, ka šajā gadījumā, autora prāt, tas ir personas subjektīvs viedoklis, kas nevar tikt apstiprināts ar konkrētās personas faktiskās rīcības rezultātiem, un konkrētajā gadījumā ir ņemama vērā tiesu prakse un judikatūra jau iepriekš darbā norādītos nolēmumos, kuros saskaņā ar KL 47. panta otrās daļas noteikumiem divu apstākļu nodibināšana – vaļširdīgā atzīšanas un izdarītā nožēlošana, nenorādot par personas izteikuma kategoriskumu, ir pamats, lai tas būtu atzīts par atbildību mīkstinošu apstākli un kalpotu par pamatu soda mīkstināšanai vainīgajai personai.

Krimināllietā Nr. 11520020616 (Lietas arhīva Nr. SKK-28/2019)⁹² kasācijas instancē tiek izskatīts jautājums sakarā ar apsūdzētā aizstāvja iesniegto kasācijas sūdzību par Rīgas apgabaltiesas 2018. gada 14. jūnija lēmumu, ar kuru apelācijas instances tiesa konstatējusi apsūdzētā atbildību mīkstinošu apstākli – savas vainas atzīšanu un izdarītā nožēlošanu. Tiesa atsaukusies uz judikatūrā izteiktu atziņu, ka „jaunu KL 46. pantā ietverto apstākļu, tostarp KL 47. pantā paredzēto atbildību mīkstinošo apstākļu

⁹² Krimināllietu departamenta 30.01.2019. lēmums lietā Nr. SKK-28/2019., krimināllietā Nr. 11520020616. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374434.pdf> [aplūkots 29.03.2019.]

konstatēšana, ir pamats soda mēra pārskatīšanai, ja sods bijis noteikts, neņemot vērā šos apstākļus.” Neskatoties uz jauna atbildību mīkstinoša apstākļa konstatēšanu, tiesa atzinusi, ka soda mīkstināšanai nav pamata. Šāds tiesas atzinums nav pamatots. Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesa, atzīstot par apsūdzētā atbildību mīkstinošu tādu apstākli, kuru nebija konstatējusi pirmās instances tiesa, un atstājot negrozītu pirmās instances tiesas spriedumu, nav ievērojusi KL 46. panta noteikumus un tādējādi pieļāvusi KPL 574. panta 1. punktā norādīto pārkāpumu – nepareizi piemērojusi KL Vispārīgās daļas pantu. Līdz ar to AT Senāta Krimināllietu departaments, nodibinot būtiskos KL un KPL normu pārkāpumus atcēlis pilnībā Rīgas apgabaltiesas lēmumu un lietu nosūtījis jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesai. Bez šaubām jāpievienojas gan AT senatoru, gan aizstāvja kasācijas sūdzībā izteiktajam argumentam par KL un KPL būtisku normu pārkāpumu, kas, autora ieskatā, noveda pie netaisnīgā nolēmuma pieņemšanas un nelikumīgā soda piemērošanas vainīgajai personai. Konstatējot apsūdzētās personas darbībās atbildību mīkstinošo apstākļu esamību, apelācijas instances tiesa nevarēja to ignorēt, tādā veidā arī neņemt vērā, nosakot sodu.

Krimināllietā Nr. 11518004016 (Lietas arhīva Nr. SKK-643/2018)⁹³ Augstākā tiesa ir norādījusi, ka vainas atzīšana kopsakarā ar pieteikšanos par vainīgu un izdarītā nožēlošanu saskaņā ar KL 47. panta pirmās daļas 1. punktu ir atzīstama par atbildību mīkstinošu apstākli, kas ir pamats vieglāka soda noteikšanai. Savukārt vainas neatzīšana nevar pastiprināt personas atbildību un pasliktināt tās stāvokli lietā. Arī KPL 21. pantā paredzētās personas tiesības uz sadarbību, kas var izpausties procesa norises veicināšanā, ir personas, kurai ir tiesības uz aizstāvību, procesuālās tiesības, kuru īstenošanu raksturo šīs personas brīva griba, līdz ar to savu procesuālo tiesību neizmantošana nevar būt par pamatu bargāka soda noteikšanai. Līdz ar to ir secināms, ka personu nevar piespiestu kārtā piespiest, lai tā sadarbotos ar procesa virzītāju, respektīvi, piespiest personu atzīt savu vainu, tādā veidā atvieglojot procesa virzītāja darbu gan pirmstiesas procesā, gan tiesas izmeklēšanas procesā. Tādēļ, autora ieskatā, šāda veida piespiešana ir atzīstama par spīdzināšanas aizlieguma principa pārkāpšanu, kas nav pieļaujama nevienā procesa stadijā.

⁹³ Krimināllietu departamenta 06.11.2018. lēmums lietā Nr. SKK-643/2018, krimināllietā Nr. 11518004016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/367236.pdf> [aplūkots 29.03.2019.]

Krimināllietā Nr. 11905009616 (Lietas arhīva Nr. SKK-425/2018)⁹⁴ kasācijas instances tiesa, izvērtējot kasācijas sūdzībās norādītos argumentus un apsvērumus, norāda, ka pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam no apelācijas instances tiesas sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa ir ņēmusi vērā, ka apsūdzētais /pers. D/ ir sniedzis izvērstas un konsekventas liecības par notikuma apstākļiem, piedalījies procesuālajās darbībās, vaļširdīgi atzinies izdarītajā un nav vēlējis veikt pierādījumu pārbaudi tiesas izmeklēšanā. Izvērtējot minētos apstākļus, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka tādējādi apsūdzētais /pers. D/ paša izvēlētajā apjomā realizējis savas procesuālās tiesības un pienākumus, šie apstākļi ir ņemami vērā, lemjot par apsūdzētajam nosakāmo sodu, bet nav atzīstami par /pers. D/ atbildību mīkstinošiem apstākļiem. Apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka pirmās instances tiesa minētos apstākļus ir ņēmusi vērā un pamatoti atzinusi, ka apstākļi, ka apsūdzētais /pers. D/ ir izmantojis KPL 21. pantā garantētās tiesības uz sadarbību un izvēlējis vienkāršāku procesa veidu, nav atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli KL 47. panta izpratnē, jo tiesību izmantošana nav vērtējama kā sadarbšanās ar procesa virzītāju. Kasācijas sūdzībā ietvertā norāde, ka /pers. D/ ir sekmējis /pers. G/ izdarītā noziedzīgā nodarījuma atklāšanu, ir pretrunā ar faktu, ka gan pirmās instances tiesa, gan apelācijas instances tiesa atzinusi, ka /pers. G/ nav izdarījis noziedzīgu nodarījumu, tādēļ kasācijas sūdzībā ietvertā norāde uz KL 47. panta pirmās daļas 4. punkta pārkāpumu nav pamatota. Pretēji kasācijas sūdzībā norādītajam no apelācijas instances tiesas sprieduma redzams, ka apelācijas instances tiesa ir vērtējusi kasācijas sūdzībā norādītos apstākļus, proti, ka apsūdzētais /pers. D/ ir apmeklējis psihologu, kopš 2016. gada 13. augusta jaunus likumpārkāpumus nav izdarījis, ir strādājis un no darba vietas raksturots pozitīvi. Apstākļi, ka aizstāvis subjektīvi nepiekrīt minēto apstākļu vērtējumam apelācijas instances tiesas spriedumā, nevar būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai. Šajā konkrētajā piemērā redzams, ka tiesa, pretēji aizstāvja viedoklim, nav konstatējusi KL 47. panta pirmās daļas 4. punkta elementus, atzīstot tos par KPL 21. pantā nostiprinātajām apsūdzētā tiesībām uz sadarbību ar procesa virzītāju, izvēlējoties vienkāršāku procesa veidu. Līdz ar to tas nav atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli KL 47. panta pirmās daļas 4. punkta izpratnē.

⁹⁴ Krimināllietu departamenta 14.12.2018.lēmums lietā Nr. SKK-25/2018, krimināllietā Nr. 11905009616. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370719.pdf> [aplūkots 29.03.2019.]

Par interesantu autors uzskata AT 2018. gada 11. decembra lēmumu lietā Nr. 11092176917 (Lietas arhīva Nr. SKK-484/2018)⁹⁵, kurā, tajā skaitā, tiek analizēts atbildību mīkstinošo apstākļu institūts KL 47. panta izpratnē iepriekšējās tiesu instancēs. AT atzina, ka pirmās instances tiesa atbilstoši KL 47. panta pirmās daļas 3. punkta prasībām atzina par apsūdzētās atbildību mīkstinošu apstākli to, ka viņa labprātīgi atlīdzināja cietušajai ar noziedzīgo nodarījumu radīto kaitējumu, taču AT atzina par pamatotu gan pirmās, gan apelācijas instances tiesas konstatēto, ka tas apstāklis, ka apsūdzētā atzina savu vainu un nožēloja izdarīto nav atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli KL 47. panta otrās daļas noteikumu izpratnē. Apelācijas instances tiesa atzinusi par pamatotu pirmās instances tiesas secinājumu, ka */pers. D/* formāli atzina savu vainu un nožēloja izdarīto. Tiesa ir vērtējusi arī faktu, ka apsūdzētā savu vainu ir atzinusi, taču autora ieskatā, tas apstāklis nav ņemts vērā saskaņā ar KL 47. panta otrās daļas noteikumiem, bet izvērtēts saskaņā ar KL 46. panta noteikumiem, vērtējot apsūdzētā personību raksturojošos datus. Senāts konstatē, ka kasācijas sūdzībā paustais viedoklis par to, ka apelācijas instances tiesa ir pārkāpusi KL 47. panta otro daļu, ir pamatots ar kasācijas sūdzības autora viedokli par lietā iegūto pierādījumu vērtējumu. Savukārt kasācijas sūdzības autora viedoklis par lietā iegūto pierādījumu citādu vērtējumu, ja tiesa pierādījumu vērtēšanā nav pieļāvusi KPL būtiskus pārkāpumus, nevar būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai. Līdz ar to arī šajā gadījumā AT atzina, ka formālā vainas atzīšana nevar būt par pamatu, lai atzītu to par atbildību mīkstinošu apstākli.

Praksē tiesas nolēmumos visbiežāk sastopamais atbildību mīkstinošais apstāklis ir savas vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana, kas parasti par tādu tiek atzīts KL 47. panta otrās daļas kārtībā. Tā kā tādu apstākļu, kas nav norādīti KL 47. panta pirmajā daļā, atzīšana par atbildību mīkstinošiem ir tiesas tiesība, nevis pienākums, tiesām katrs gadījums būtu rūpīgi izvērtējams, it īpaši tad, ja šāda vainas atzīšana pēc tās konsekventas noliegšanas, un izdarītā nožēlošana pirmstiesas kriminālprocesā un pirmās instances tiesā tiek pausta apelācijas instances tiesā, lai izslēgtu tās formālu raksturu un līdz ar to arī nepelnītu soda mīkstināšanu. Ne vienmēr tiek ievērotas judikatūrā paustās

⁹⁵ Krimināllietu departamenta 11.12.2018. lēmums lietā Nr. SKK-484/2018, krimināllieta Nr. 11092176917. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370704.pdf> [aplūkots 29.03.2019.]

atziņas par KL 47.pantā ietvertu atbildību mīkstinošo apstākļu izpratni, kas noved pie apsūdzētā stāvokļa pasliktināšanas un netaisnīgā nolēmuma pieņemšanas.

Analīze šajā nodaļā tika izvēlēti daži apelācijas instances tiesas nolēmumi, kuros otrās instances tiesa nepareizi piemērojusi KL 47. panta normas, kļūdaini tās interpretējot. Autora ieskatā šāda temīdas rīcība ir nepieļaujama, nepamatota un pretlikumīga, jo neatbilst likuma normām.

KOPSAVILKUMS

1. Atbildību mīkstinošo apstākļu vēsturiskās reglamentācijas un citu valstu pieredzes izpēte ļauj secināt, ka Krimināllikuma 47. panta pirmajā daļā norādīto apstākļu kopums ir atzīstams par pietiekamu, lai līdz ar atbildību pastiprinošajiem apstākļiem saskaņā ar Krimināllikuma 46. panta trešajā daļā noteikto lemtu par soda mēru, kāds nosakāms personai par izdarīto noziedzīgo nodarījumu. Konstatējot Krimināllikuma 47. panta pirmajā daļā nenorādītus apstākļus, kas saistīti ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu un procesa virzītāja ieskatā būtu atzīstami par atbildību mīkstinošiem, izmantojama šā panta otrajā daļā norādītā iespēja.
2. Lai mudinātu personu, kura izdarījusi noziedzīgu nodarījumu, ne tikai atlīdzināt vai novērst radīto materiālo un/vai morālo kaitējumu, bet arī veikt pasākumus no vardarbības cietušā dzīvības saglabāšanai, ņemot vērā Igaunijas Republikas piemēru, Krimināllikuma 47. panta pirmā daļa būtu papildināma ar 8. punktu, par atbildību mīkstinošu atzīstot apstākli, ka vainīgais pēc noziedzīga nodarījuma, kas saistīts ar miesas bojājumu nodarīšanu, izdarīšanas nodrošinājis medicīniskās palīdzības sniegšanu cietušajam.
3. Krimināllikuma 47. panta pirmajā daļā, formulējot atbildību mīkstinošos apstākļus, ir strikti norādītas konkrētas indivīda darbības, kas saistītas ar noziedzīgu nodarījumu un izslēdz iespēju par atbildību mīkstinošiem apstākļiem atzīt personību raksturojošus datus, kam ir nozīme pie soda veida izvēles. Atbildību mīkstinošu apstākļu izpratne skaidrota krimināltiesību teorijā, judikatūrā un tiesu prakses apkopojumos. Tikai konstatējot indivīda darbību atbilstību likumā norādītajām, konstatētais apstākļis atzīstams par atbildību mīkstinošu, kas ne vienmēr praksē tiek ņemts vērā.
4. Tiesu prakses analīze liecina, ka izplatītākais atbildību mīkstinošais apstākļis ir savas vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana, kas par tādu parasti tiek atzīts Krimināllikuma 47. panta otrajā daļā noteiktajā kārtībā, jo šā panta pirmās daļas 1. punktā norādītā pieteikšanās par vainīgu, kas tāpat ir obligāta šā mīkstinošā apstākļa sastāvdaļa, reti kad tiek konstatēta. Tā kā Krimināllikuma 47. panta otrā daļa nav imperatīva norma un likumā nenorādīto apstākļu atzīšana par atbildību mīkstinošiem ir procesa virzītāja tiesība, nevis pienākums, par atbildību mīkstinošu būtu atzīstama tikai konsekventa

un patiesa savas vainas atzīšana un izdarītā nožēlošana, nevis formāli izteikta cerībā uz soda mīkstināšanu.

5. Lai par atbildību mīkstinošu atzītu Krimināllikuma 47. panta pirmās daļas 2. punktā norādīto apstākli, ka persona aktīvi veicinājusi paša izdarītā noziedzīgā nodarījuma atklāšanu un izmeklēšanu, jākonstatē, ka persona pēc savas iniciatīvas sniegusi procesa virzītājam patiesu informāciju par tādiem noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas faktiskajiem apstākļiem, kas tam nav bijuši zināmi, norādījusi noziedzīga nodarījuma rezultātā iegūtā atrašanās vietu un veikusi citas aktīvas darbības, tādējādi sekmējot pierādījumu vākšanu kriminālprocesā.
6. Darba izstrādes gaitā konstatēta nevienveidīga Krimināllikuma 47. panta pirmās daļas 3. punktā ietvertā apstākļa izpratne, proti, vai šo apstākli var atzīt par atbildību mīkstinošu, ja cietušajam ar izdarīto noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums atlīdzināts vai novērsts tikai daļēji. Domājams, ka no šajā punktā ietvertās norādes “atlīdzinājis vai novērsis” izriet prasība pēc radītā kaitējuma atlīdzināšanas vai novēršanas pilnā apmērā pēc vainīgā iniciatīvas, kas būtu par pamatu šādas rīcības atzīšanai par atbildību mīkstinošu apstākli Krimināllikuma 47. panta pirmās daļas 3. punkta kontekstā. Daļēja radītā kaitējuma atlīdzināšana vai novēršana, varētu kalpot par pamatu tās atzīšanai par atbildību mīkstinošu apstākli šā panta otrajā daļā paredzētajā kārtībā, protams, ņemot vērā, kādā apmērā šī atlīdzināšana vai novēršana ir realizēta.
7. Personas fiziskās un garīgās veselības stāvoklis ir personību raksturojošs faktors un nav atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli, bet ņemams vērā pie soda veida izvēles. Izņēmums ir noziedzīga nodarījuma izdarīšana ierobežotas pieskaitāmības stāvoklī, kas saskaņā ar Krimināllikuma 47. panta pirmās daļas 6. punktu ir atzīstams par atbildību mīkstinošu apstākli un var būt par pamatu piespriežamā soda mīkstināšanai vai šādas personas atbrīvošanai no soda.

IZMANTOTO LIETARATŪRAS AVOTU SARAKSTS

LITERATŪRA:

1. 1926. gada KPFSR kriminālkodekss. Oficiāls teksts ar pielikumiem un sistematizētiem materiāliem pantu kārtībā. Maskava: PSRS Tieslietu Tautas komisariāta Juridiskā izdevniecība, 1944;
2. Banga E. Soda jēga un būtība. Jurista Vārds, 2005, Nr. 37(392). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/118569-soda-jega-un-butiba/> [aplūkots 08.05.2019.];
3. Baumanis J. No krimināltiesību normu interpretācijas līdz kvantu kriminoloģijai. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2017;
4. Ducmanis K. 1933. gada 24. aprīļa Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, Rīga, 1933;
5. Fuko M. Uzraudzīt un sodīt. Tulkojums Inta Geile-Sīpolniece. Rīga: Omnia mea, 2001;
6. Gratkovska I. Kriminālsodu politikas reforma ir pabeigta. Jurista Vārds, 2013, Nr. 11 (762). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/255472-kriminalrodu-politikas-reforma-ir-pabeigta/> [aplūkots 08.05.2019.];
7. Judins A. Apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006;
8. Juridisko terminu vārdnīca, Autoru kolektīvs, Rīga: NORDIK, 1998;
9. Krastiņš U. Noziedzīgs nodarījums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2000;
10. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs 1. Vispārīgā daļa. Rīga: Firma AFS, 2007;
11. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. Krastiņš U. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008;
12. Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014;
13. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I. – VIII.¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015;
14. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII² nodaļa). Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2018;
15. Latvijas okupācija (1940)
Pieejams: [https://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_okupacija_\(1940\)](https://lv.wikipedia.org/wiki/Latvijas_okupacija_(1940)). [aplūkots

26.03.2019.];

16. Liholaja V. Soda noteikšanas principi: likums un prakse. Jurista Vārds, 2006, Nr.49 (452). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/149555-soda-noteikšanas-principi-likums-un-prakse/> [aplūkots 08.05.2019.];

17. Liholaja V. Par sodu taisnīgumu un samērīgumu. Jurista Vārds, 2014, Nr.6 (808). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/263758-par-sodu-taisnigumu-un-samerigumu/> [aplūkots 08.05.2019.];

18. Mincs P., Ehlers H., Jakobi P., Lauva J. 1933. gada 24. aprīļa Sodū likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Rīgā, 1934;

19. Priekšstats par fizisko veselību. Pieejams: https://med-books.info/valeologiya_739/ponyatie-fizicheskom-zdorove.html [aplūkots 05.05.2019.];

20. Puriņa V. Samērīguma princips kriminālsoda piemērošanā. Jurista Vārds, 2013, nr.36(787). Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/259485-sameriguma-principis-kriminal soda-piemerosana/> [aplūkots 08.05.2019.];

21. Niedre A. Krimināllikums ar A. Niedres komentāriem. Rīga: AFS, 2013;

22. Rozenbergs J. Tiesības uz kriminālprocesa pabeigšanu saprātīgā termiņā. Jurista Vārds, 2011, Nr. 27. Pieejams: <https://juristavards.lv/doc/232510-tiesibas-uz-kriminalprocesa-pabeigšanu-sapratiga-termina/> [aplūkots 08.05.2019.];

23. Додонов В.Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть/под общ. ред. Щербы С. П. Москва: “Юрлитинформ”, 2009;

24. Кузнецова Н.Ф., Тяжкова И.М. Курс уголовного права. Том 2. Общая часть. Учение о преступлении. Москва: “Зерцало-М”, 2002;

25. Малинин В.Б. Энциклопедия Уголовного права. Т.9. Назначение наказания: Санкт-Петербург: Издание профессора Малинина, 2008;

26. Флетчер Дж., Наумов А.В. Основные концепции современного уголовного права. Москва: Юристъ, 1998;

27. Чубинский М.П. Курс уголовной политики. 2-ое издание. Санкт-Петербург: Общественная польза, 1912.

NORMATĪVIE AKTI:

1. Sodū likumi par krimināliem vai pārmācīšanas sodiem. Rīga: “Dienas lapas apgāds”, 1894.;

2. 1903. gada 22. marta Sodū likumi. Rīga, 1930.;
3. Sodū likums. Rīga: Valsts tipogrāfija, 1936.;
4. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss. Rīga: 1961.;
5. Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Kriminālkodekss, elektroniskā versija.
Pieejams: <http://dom.lndb.lv/data/obj/file/18119693.pdf> [aplūkots 07.05.2019.];
- Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922.;
6. Krimināllikums: LV likums. Pieņemts 17.06.1998.;
7. Par Latvijas PSR normatīvo aktu piemērošanas izbeigšanu: LV likums. Pieņemts 15.10.1998.;
8. Kriminālprocesa likums: LV likums. Pieņemts 21.04.2005.;
9. Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 13.12.2012.
10. Penal Code: Republic of Estonia. [Igaunijas Republikas Sodū kodekss] Pieejams: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/522012015002/consolide> [aplūkots 07.05.2019.];
11. Закон СССР от 25.12.1958 об утверждении Основ уголовного законодательства Союза ССР и союзных республик [PSRS 1958. gada 25. decembra likums par PSRS krimināllikumdošanas pamatu apstiprināšanu] Pieejams: https://ru.wikisource.org/wiki/Закон_СССР_от_25.12.1958_Об_утверждении_Указов_Президиума_Верховного_Совета_СССР_и_о_внесении_изменений_и_дополнений_в_Конституцию_СССР [aplūkots 07.05.2019.];
12. Уголовный кодекс Республики Беларусь [Baltkrievijas Republikas kriminālkodekss]. Pieejams: http://www.derechopenalenared.com/legislacion/codigo_penal_bielarus.pdf [aplūkots 07.05.2019.];
13. Уголовный кодекс Российской Федерации. [Krievijas Federācijas kriminālkodekss] Pieejams: <http://www.zakonrf.info/uk/> [aplūkots 07.05.2019.];
14. Уголовный кодекс РСФСР 1926 года [Редакция_05.03.1926.] [KPFSR 1926. gada kriminālkodekss, 1926. gada 05. marta redakcijā] Pieejams: https://ru.wikisource.org/wiki/Уголовный_кодекс_РСФСР_1926_года/Редакция_05.03.1926 [aplūkots 07.05.2019.];
15. Уголовный кодекс Эстонии. [Igaunijas kriminālkodekss] Pieejams: <http://www.crime.v1.ru/index.php?p=1332&more=1> [aplūkots 07.05.2019.];
16. ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ КОДЕКС Эстонии [Igaunijas Republikas penicārais kodekss]. Pieejams: https://v1.juristaitab.ee/sites/www.juristaitab.ee/files/elfinder/ru-seadused/ПЕНИТЕНЦИАРНЫЙ_КОДЕКС_2015.03.2019.pdf [aplūkots 07.05.2019.].

JURIDISKĀS PRAKSES MATERIĀLI:

Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta nolēmumi:

1. Krimināllietu departamenta 27.03.2007.lēmums lietā Nr. 12503000306. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
2. Krimināllietu departamenta 18.06.2007. lēmums lietā Nr. 11810011003. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
3. Krimināllietu departamenta 20.03.2009. lēmums lietā 11520132606. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
4. Krimināllietu departamenta 18.01.2007. lēmums lietā Nr. 1091052903. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
5. Krimināllietu departamenta 11.06.2008. lēmums lietā Nr. 11515001207. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
6. Krimināllietu departamenta 18.08.2008. lēmums lietā Nr. 11519000107. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
7. Krimināllietu departamenta 19.03.2007. lēmums lietā Nr. 11290014805. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
8. Krimināllietu departamenta 03.09.2007.lēmums lietā Nr. 11220035007. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.]
9. Krimināllietu departamenta 15.01.2016.lēmums lietā Nr. 11088274213, 11088265913, 11089220813. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
10. Krimināllietu departamenta 27.03.2007.lēmums lietā Nr. 12503000306.. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
11. Krimināllietu departamenta 21.04.2008. lēmums lietā Nr. 11819005707. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 07.05.2019.];
12. Krimināllietu departamenta 17.03.2016.lēmums lietā Nr. 11370038213, 11370047413.. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/> [aplūkots 03.04.2019.];
13. Krimināllietu departamenta 19.02.2019. lēmums lietā Nr. 15840007018. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376047.pdf> [aplūkots 29.03.2019.];
14. Krimināllietu departamenta 30.01.2019.lēmums lietā Nr. 11520020616. Pieejams:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374434.pdf> [aplūkots 29.03.2019.];

15. Krimināllietu departamenta 06.11.2018. lēmums lietā Nr. 11518004016. Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/367236.pdf> [aplūkots 29.03.2019.];
16. Krimināllietu departamenta 14.12.2018. lēmums lietā Nr. 11905009616 (Lietas arhīva Nr. SKK-425/2018). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370719.pdf> [aplūkots 29.03.2019.];
17. Krimināllietu departamenta 11.12.2018. lēmums lietā Nr. 11092176917 (Lietas arhīva Nr. SKK-484/2018). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370704.pdf> [aplūkots 29.03.2019.].

Apgabaltiesas nolēmumi:

1. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 28.11.2018. spriedums lietā Nr. 11520060217 (lietas arhīva Nr. KA04-0919-18/23). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/371880.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
2. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 08.01.2019. spriedums lietā Nr. 11520058916, Nr. 11520024518 (lietas arhīva Nr. KA04-0097-19/26). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/373964.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
3. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 16.01.2019. spriedums lietā Nr. 11095112917 (lietas arhīva Nr. KA04-0114-19/13). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374824.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
4. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 06.02.2019. spriedums lietā Nr. 11087096917, Nr. 11091156017, Nr. 11087107817 (lietas arhīva Nr. KA04-0162-19/4). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376239.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
5. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 20.11.2018. spriedums lietā Nr. 11092065417; Nr. 11091034818; Nr. 11087051318 (lietas arhīva Nr. KA04-0868-18/26). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370264.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
6. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 22.11.2018. spriedums lietā Nr. 11819004814 (lietas arhīva Nr. KA04-0125-18/25). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/373553.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
7. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 25.01.2019. spriedums lietā Nr. 11352043216 (lietas arhīva Nr. KA04-0120-19/22). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375905.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];

8. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 04.12.2018. spriedums lietā Nr. 11518004016 (lietas arhīva Nr. KA04-0920-18/17). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376568.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
9. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 20.11.2018. spriedums lietā Nr. 11354042216 (lietas arhīva Nr. KA04-0771-18/10). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/3731122.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
10. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 20.12.2018. spriedums lietā Nr. 11092074117 (lietas arhīva Nr. KA04-0901-18/24). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/372978.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
11. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 22.01.2019. spriedums lietā Nr. 11096000917 (lietas arhīva Nr. KA04-0126-19/11). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376574.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
12. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 26.11.2018. spriedums lietā Nr. 11094087814 (lietas arhīva Nr. KA04-0338-18/19). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/372036.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
13. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 28.11.2018. spriedums lietā Nr. 11352039016 (lietas arhīva Nr. KA04-0918-18/4). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374803.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
14. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 29.01.2019. spriedums lietā Nr. 11520057017 (lietas arhīva Nr. KA04-0148-19/16). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375456.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
15. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 29.10.2018. spriedums lietā Nr. 11520068816 (lietas arhīva Nr. KA04-0706-18/1). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/371872.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
16. Zemgales apgabaltiesas 06.02.2019. spriedums lietā Nr. 11390066818 (lietas arhīva Nr. KA06-0036-19/4). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376243.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
17. Zemgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 06.09.2018. spriedums lietā Nr. 11815000713 (lietas arhīva Nr. KA06-0010-18/15). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/366566.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
18. Zemgales apgabaltiesas 25.10.2018. spriedums lietā Nr. 11370068417 (lietas arhīva Nr. KA06-0176-18/6). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/367215.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];

19. Zemgales apgabaltiesas 27.08.2018. spriedums lietā Nr. 11221180113 (lietas arhīva Nr. KA06-0096-18/3). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/362913.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
20. Zemgales apgabaltiesas 12.11.2018. spriedums lietā Nr. 11905005217 (Lietas arhīva Nr. KA06-0203-18/2). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/370628.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
21. Latgales apgabaltiesas 24.01.2019. spriedums lietā Nr. 11331011918 (lietas arhīva Nr. KA03-0036-19). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375111.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
22. Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 12.12.2018. spriedums krimināllietā Nr. 11181005917 (lietas arhīva Nr. KA03-0063-18). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/373650.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
23. Latgales apgabaltiesas 30.01.2019. spriedums lietā Nr. 11180020808 (lietas arhīva Nr. KA03-0037-19). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/376671.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
24. Vidzemes apgabaltiesas 14.02.2019. spriedums lietā Nr. 11100027718 (lietas arhīva Nr. KA05-0031-19/13). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/> [aplūkots 05.04.2019.];
25. Vidzemes apgabaltiesas 07.11.2018. spriedums lietā Nr. 11130057517 (lietas arhīva Nr. KA05-0141-18/6). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/369126.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
26. Vidzemes apgabaltiesas 30.01.2019. spriedums lietā Nr. 11130078217 (lietas arhīva Nr. KA05-0029-19/5). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/375461.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
27. Vidzemes apgabaltiesas 04.12.2018. spriedums lietā Nr. 11130039615 (lietas arhīva Nr. KA05-0153-18/13). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/374805.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
28. Kurzemes apgabaltiesas 21.11.2018. spriedums lietā Nr. 11261100017 (lietas arhīva Nr. KA02-0209-18/9). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/369805.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];
29. Kurzemes apgabaltiesas 19.07.2018. spriedums lietā Nr. 11380023717 (Lietas arhīva Nr. KA02-0146-18/8). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/361185.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];

30. Kurzemes apgabaltiesas 03.10.2018.spriedums lietā Nr. 11250059314 (Lietas arhīva Nr. KA02-0128-18/1). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/366708.pdf> [aplūkots 05.04.2019.];

Rajonu/pilsētu tiesas spriedumi:

1. Kurzemes rajona tiesas 21.03.2019. spriedums lietā Nr. 11261013619 (arhīva lietas numurs nav norādīts). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379563.pdf> [aplūkots 11.04.2019.];

2. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 22.03.2019. spriedums lietā Nr. 11815004412 (arhīva lietas Nr. K30-0036-18/16). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379563.pdf> [aplūkots 11.04.2019.];

3. Kurzemes rajona tiesas 18.03.2019. spriedums lietā Nr. 11270002418 (arhīva numurs nav norādīts). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379653.pdf> [aplūkots 11.04.2019.];

4. Vidzemes rajona tiesas 18.03.2019. spriedums lietā Nr. 11130059218 (arhīva lietas Nr. K71-0298-19/15). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/379535.pdf> [aplūkots 11.04.2019.];

5. Daugavpils tiesas 15.03.2019. spriedums lietā Nr. 11181019519 (lietas arhīva Nr. K12-0553-19). Pieejams: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/378946.pdf> [aplūkots 11.04.2019.];

Tiesu prakses apkopojumi:

1. Apgabaltiesu kā pirmās instances tiesas un Augstākās tiesas Krimināllietu tiesu palātas kā apelācijas instances tiesas sodu piemērošanas prakse. Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/> [aplūkots 02.04.2019.];

2. 2007. gada apkopojums "Tiesu prakse pēc KL 160. un 162. panta" Pieejams: <http://www.at.gov.lv/lv/judikatura/tiesu-prakses-apkopojumi/kriminaltiesibas/> [aplūkots 07.05.2019.].

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs “Atbildību mīkstinošie apstākļi” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Vladimirs Mišins

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai.

Darba vadītāja: Dr.iur., prof. Valentija Liholaja

Recenzents/-e:

Darbs iesniegts Krimināltiesisko zinātņu katedrā 2019. gada 20. maijā.

Metodiķe:

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

Vērtējums _____

Komisijas sekretārs/-e: _____